

Massachusetts

VERSLAG
over het
BESTUUR EN DEN TOESTAND
DER ZAKEN
van de
STAD TURNHOUT
door het
College van Burgemeester en Schepenen
aan den Gemeenteraad in zijne
zitting van 3 October 1921 voorgedragen

TURNHOUT
—
BOEKDRUKKERIJ J. DECKX-VAN TULDEN

VERSLAG

over het

Bestuur en den Toestand

DER ZAKEN

van de

STAD TURNHOUT

door het College van Burgemeester en Schepenen
aan den Gemeenteraad
in zijne zitting van 3 October 1921 voorgedragen

TURNHOUT

BOEKDRUKKERIJ J. DECKX-VAN TULDEN

October 1922

Mijnheeren,

In uitvoering van artikel 70 der Gemeentewet, hebben wij de eer UEd. hierbij verslag te doen over het Bestuur en den toestand onzer stadszaken in het afgelopen dienstjaar 1920-1921.

TITEL I.

STAAT DER BEVOLKING

In 1920 is onze bevolking verminderd, zoodat wij op 31 December ll. 24321 inwoners telden.

Deze bestonden uit 11943 mannen en 12378 vrouwen.

Burgerlijke Stand

GEBOORTEN, STERFGEVALLEN, HUWELIJKEN,
ECHTSCHIEDINGEN,
ERKENNING EN WETTIGING VAN KINDEREN
EN WOONSTVERANDERINGEN

De jaarlijksche officiële statistiek over den gang der bevolking en de beweging van den burgerlijken stand bevat de volgende opgaven :

Verschil		JAREN		GETAL GEBOORTEN		GETAL STERFGEVALLEN		GETAL dood geboren in de sterfgevallen niet begrepen		AANMERKINGEN
in meer	in min	1919	1920	Mannelijke	Vrouwelijke	Mannelijke	Vrouwelijke	Mannelijke	Vrouwelijke	
114	00	228	342							<p>In 1920 zijn hier ter stede 6 personen overleden die geen deel van de bevolking maakten, terwijl er 18 die hier woonachtig waren, elders overleden zijn.</p> <p>Tusschen de 631 geboorten zijn er 21 onwettige kinderen, waarvan 14 mannelijke en 7 vrouwelijke.</p> <p>In 1920 zijn hier 6 kinderen geboren die geen deel der bevolking maken; 6 zijn er elders geboren die aan Turnhout's bevolking toevoeren.</p>
45	00	244	289							
159	00	472	631	TOTAAL						
21	00	134	155							
6	00	172	178							
27	00	306	333	TOTAAL						
00	00	00	00	Meerder gestorven dan geboren						
132	00	166	298	Meerder geboren dan gestorven						
10	00	1	11							
6	00	2	8							
16	00	3	19	TOTAAL						

Van de sterfgevallen in 1920 telt men ër :

	MANNEL.	VROUWEL.
Onder 1 jaar	45	41
Van 1 tot 10 jaren	14	20
Van 11 tot 15 "	3	1
Van 16 tot 20 "	2	2
Van 21 tot 50 "	22	36
Boven de 50 "	69	78
	<hr/>	<hr/>
	155	178

Totaal 333

Overleden in Januari	22
" " Februari	29
" " Maart	34
" " April	38
" " Mei	28
" " Juni	28
" " Juli	25
" " Augustus	24
" " September	25
" " October	21
" " November	26
" " December	33

Totaal 333

Volgens opgaaft zijn er gestorven in 1920 tengevolge van :

	MANNEL.	VROUWEL.
Aangeboren zwakheid	3	11
Typhuskoorts	1	1
Mazelen	3	7
Kinkhoest	3	3
Brandige keelontsteking en kroep	3	3
Griep	1	1
Tuberculose der longen	16	18
Andere tuberculosen	2	1
Kanker en andere kwaadaardige gezwellen	5	11
Eenvoudige ontsteking der hersenvliezen	5	4
Congestie, bloedstortingen en hersenverweking	6	10
Organische hartziekte	21	17
Slepemde ontsteking der luchtpijptakken	2	2
Luchtpijpontsteking	7	8
Longontsteking	14	22
Darmontsteking, buikloop	28	10
Darmbreuken, darmverstopping	1	1
Cirrhosis van de lever	2	4
Acute nephritis en kwaal van Bright	0	1
Kraambedsongesteldheden	0	3
Ouderdom	1	3
Andere oorzaken	24	36
Ongeval	1	1
Schielijke dood en onbekende	1	0
Zelfmoord	4	0
Niet opgegeven oorzaken	1	0
	<hr/>	<hr/>
	155	178
	<hr/>	<hr/>
	333	

HUWELIJKEN

Het getal huwelijken was 357.

ECHTSCHIEDINGEN

Geene.

OUDERDOM DER GEHUWDE

	MANNEL.	VROUWEL.
Beneden de 18 jaren	0	6
Van 18 tot beneden 21 jaren	31	67
„ 21 „ 25 „	124	139
„ 25 „ 30 „	134	96
„ 30 „ 35 „	35	22
„ 35 „ 50 „	29	24
„ 50 ten minste	4	3
	<hr/>	<hr/>
	357	357
	<hr/>	<hr/>
Totaal	714	

ERKENDE EN GEWETTIGDE KINDEREN

	MANNEL.	VROUW.
Erkend na het opmaken van de geboorteakte	1	0
Erkend en gewettigd in de huwelijksakte	9	3
	<hr/>	<hr/>
	13	

WOONSTVERANDERINGEN

De personen die van 1 Januari tot en met 31 December 1920 onze stad of haren buitenkring kwamen bewonen, worden onderverdeeld als volgt :

Van andere gemeenten van het rijk :	473	mannen	528	vrouwen
Van 't buitenland :				
Uit Holland	19	„	27	„
„ Frankrijk.	8	„	7	„
„ Spanje	0	„	1	„
„ Noord Amerika	1	„	0	„
	<hr/>		<hr/>	
	501		563	
	<hr/>		<hr/>	

1064

Zijn van hier vertrokken :

Naar andere gemeenten van het rijk :	802	mannen,	763	vrouwen
„ „ koninkrijken en landen :				
„ Duitschland	0	„	1	„
„ Holland	13	„	17	„
„ Groot-Brittanje en Ierland	1	„	0	„
„ Frankrijk	23	„	18	„
„ Noord-Amerika	3	„	2	„
„ Zuid-Amerika	4	„	1	„
„ Congo	1	„	0	„
	847		802	
	1649			

Zoodat er 346 mannen en 239 vrouwen meerder zijn.

OUDERDOMSPENSIOENEN

Niet min dan 628 ouderdomspensioenen volgens de wet van 20 Oogst 1920 zijn er aangevraagd voor 1921.

INBURGERING

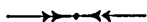
In den loop van 1920-1921 werd slechts een enkele verklaring van inburgering gedaan ingevolge artikel 9 der wet van 8 Juni 1909.

Er valt te bemerken dat ingevolge artikel 7 dierzelfde wet, vele personen de belgische inburgering van ambtswege verkrijgen bij het einde van hun twee-en-twintigste jaar.

REGISTERS VAN DEN BURGERLIJKEN STAND

Er werden door bemiddeling der Sociëteit St. Jan Francis Regis 46 uittreksels geleverd tot het voltrekken van huwelijken,

De registers blijven steeds met de meeste zorg gehouden.

TITEL II.

GEMEENTEBESTUUR.

Gemeenteraad.

Van 1 October 1920 tot 30 September 1921 hield de raad 13 zittingen waarvan 9 door den ouden en 4 door den nieuwen raad.

De oude raad vergaderde voor de laatste maal op 18 April 1921 terwijl de eerste raadszitting door den nieuwen raad gehouden werd op 28 Mei 1921, waarin de eedaflegging en aanstelling der leden plaats had, die door den heer Burgemeester-Voorzitter Jhr du Four hartelijk werden verwelkomd, zijnde de heeren : A. Van Hoeck, Ed. Smolderen, H. Pelckmans, Al. Verrees. H. Van Genechten, Ferd. Dierckx, L. Van Gool, J. Buyckx, J. De Langh, A. Van den Kerkhof, A. Van der Gracht, Fr. Breugelmans, J. Van Heupen, A. Hens, Fr. Van Bourgognie en J. Janssens.

Hun mandaat zal eindigen op 1 Januari 1927.

In-zelfde zitting werden aangesteld als Schepenen der stad : de heeren A. Van Hoeck, Ed. Smolderen, H. Pelckmans & Al. Verrees.

De verschillende Commissiën in den raad werden als volgt samengesteld :

1° Algemeen bestuur. Politie. Openbare gezondheid. Voorzitter : M. du Four ; leden MM De Langh, Van den Kerkhof, Van Heupen.

2° Onderwijs. Voorzitter : M. Van Hoeck ; leden : MM. Buyckx, Janssens, Van Gool, Van der Gracht, en als lid buiten den raad : M. H. Brouwers.

3° Financiën. Begrootingen. Rekeningen. Belastingen. Voorzitter : M. Smolderen ; leden : MM. Buyckx, De Langh, Van Bourgognie, Van der Gracht, Van Genechten, Van Gool.

4° Openbare werken. Gebouwen. Wegen. Buurtwegen. Riolen. Waterleiding. Verlichting. Brandweer. Voorzitter : M. Pelckmans ; leden : MM. Breugelmans, De Langh, Dierckx, Van den Kerkhof.

5° Handel en Nijverheid. Arbeid. Trams. Spoorwegen. Voorzitter : M. Verrees ; leden MM. Buyckx, De Langh, Dierckx, Hens, Van Genechten, Van Heupen.

6° Landbouw. Voorzitter : M. Smolderen ; leden MM. Breugelmans, Dierckx, Van den Kerkhof, Van Gool.

7° Betwistbare zaken. Voorzitter : M. Smolderen ; leden MM. Buyckx, De Langh, Hens, Van der Gracht, Van Genechten.

8° Teeken- en Muziekscholen. Voorzitter : M. Van Hoeck ; leden in den raad : MM. De Langh, Janssens, Van Bourgognie, Van den Kerkhof, Van Genechten ; leden buiten den raad : MM. L. Caron, H. Rutten, L. Boone, Ed. Boogaerts, Al. Weygers, J. Brusselers en J. Kooreman.

9° Pensioenfonds en kleeding der toegevoegden van politie. Voorzitter : M. Verrees, leden : MM. Hens, Van den Kerkhof, Van Genechten, Van Gool en leden buiten den raad : MM. De bisschop, Pittomvils, Berens, Haesendonckx.

10° Commissie voor het regelen der kermisfoor. Voorzitter : M. Pelckmans ; leden : MM. Breugelmans, Buyckx, De Langh, Van der Gracht, Van Genechten.

11° Commissie der feesten. Voorzitter : M. Van Genechten ; leden : MM. De Langh, Dierckx, Hens, Van den Kerkhof, Van der Gracht.

College van Burgemeester en Schepenen.

De WelEd. Jhr du Four werd bij koninklijk besluit van 7 September 1921 tot Burgemeester herbenoemd en legde op 18 October 1921 den grondwettelijken eed af in handen van den heer Gouverneur der Provincie.

Volgens de verdeling hunner ambtsbezigheden is het College samengesteld uit de volgende leden : Burgemeester ; WelEd. Jhr du Four ; Schepenen van openbaar onderwijs : M. A. Van Hoeck ; Schepenen van finantiën : M. Ed. Smolderen ; Schepenen van openbare werken : M. H. Pelckmans ; Schepenen van den burgerlijken stand : M. A. Verrees.

Hel college vergaderde meermaals per week.

Personeel en inrichting der bureelen

Op 31 December 1920 werd de heer Leysen Al. bureeloverste der Secretary, dd° secretaris, als stadssecretaris benoemd in vervanging van den heer Jos. Van Damme, die na eene langdurige ziekte overleed op 4 December 1920.

Deze telde 30 jaren dienst als ontvanger en 12 jaren als secretaris. Hij was een ievervolle, trouwe en bekwame ambtenaar en bewees tijdens zijne lange en eervolle loopbaan de beste diensten aan de stad.

Hij was drager van het Burgerlijk kruis van 1° klas en was vereerd met de herinneringsmedalie van Z. M. Leopold II.

De benoeming van den heer Leysen werd op 11 Februari 1921 door de bestendige Deputatie goedgekeurd en hij werd aangesteld in raadszitting van 21 Maart 1921 na eerst den vereischten eed te hebben afgelegd.

Op 21 Maart 1921 werden de heeren Van Gool Gustaaf en Sels Antoon, voorloopige stadsbedienden, wederzijds als klerk ter stadssecretarij en klerk ten bureele van den burgerlijken stand benoemd.

Tijdens zelfde dienstjaar werden nog aangesteld als voorloopige bedienden : M. Gils Jos. ter secretarij ; A. Jacobs Frans op het bureel van bevolking en M. Truyens Jos. op het bureel van den waterdienst.

Gemeenteontvangst.

Wij hebben deswegens niets bijzonders aan te stippen.

Kiezerslijsten.

Ingevolge de wet van 26 Maart 1921 en het koninklijk besluit van 27 Maart 1921 werden de lijsten der gemeente- en kamerkiezers, van kracht wordend den 1 October 1921, door ons gesloten op 21 Juli 1921 ; zij bevatten :

6352	mannelijke	gemeentekiezers	
6939	vrouwelijke	"	en
6567	kamerkiezers	"	

Kiezingen.

Op 24 April 1921 had de vernieuwing plaats van den gemeenteraad, dit ingevolge koninklijk besluit van 23 Februari 1921.

Voor wat de gekozenen betreft ziet onze rubriek "Gemeenteraad".

Gemeentegoederen.

In zitting van 1 Augustus 1921 werd goedgekeurd den aankoop door de stad van een eigendom in de Warandestraat, groot 28 aren

78 centiaeren kadastraal bekend wijk Q, Nos 457b-458^p -458^{f2}, behorende toe aan Madame Wwe Gust. Glenisson & Zoon.

Deze immer gediend hebbende voor lokalen der aangenomen jongensschool werd voor den prijs van 91.000 frank aangekocht voor openbaar nut, moettende dienen tot uitbreiding der lokalen onzer gemeentelijke scholen, tot inrichting eener Botermarkt, en tot andere openbare stadsdiensten.

TITEL III.

Ontleding der gemeenterekening van 1920 en waardeering der voorloopige begrooting van 1922.

GEWONE EN BUITENGEWONE ONTVANGSTEN.

A. GEWONE.

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Overschot det gewone ontvangsten	573209,36	279613,76
Vermoedelijk aandeel in de cedulaire belastingen op de inkomsten	299286,61	500000,—
Aandeel in het gemeentefonds (wet van 18 Juli 1860).	394652,73	200000,—
Aandeel in het nieuw gemeentefonds (wet van 19 Aug. 1889).	110297,57	75000,—
Toelaag Staat voor Stadsteekenschool	4000,—	4000,—
Id. der Provincie	3556,—	3556,—
Id. der Provincie voor Stadsmuziekschool	2592,—	2592,—
Id. Staat	1300,—	3456,50
Toelaag Staat gemeentel. huishoudklas 2/5	582,—	864,—
Toelaag Provincie id. 1/4	231,—	341,17
Toelaag der Provincie voor het lager onderwijs.	7524,—	21571,—

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Toelaag van den Staat voor het lager onderwijs.	51494,45	450000,—
Id. voor den dienst der bewaarscholen	3093,75	45000,—
Inhoudingen ten voordeele van de kas van weduwen en weezen der onderwijzers	—	1000,—
Tusschenkomst van Staat en Provincie in de traktementen van tusschentijdige onderwijzers.	155,44	3000,—
Jnarwedde van het onderwijzend personeel toelaag Staat	369204,70	—
Eerste dividend van den buurtspoorweg Antwerpen - Hoogstraeten - Turnhout, vervallende einde December 1920.	6370,—	6370,—
Tweede dividend id.	6650,20	—
Dividend id. id. vermeerderd kapitaal	1610,—	1610,—
Tweede dividend id. id. id.	1680,82	—
Dividenden id. id. tweede vermeerdering kapitaal	3863,14	1890,—
Id. Turnhout-Arendonck (grens).	—	4445,—
Id. Turnhout-Moll-Westerloo	—	4488,—
Id. Eynthout-Sichem.	—	204,—
Id. Turnhout-Hoogstraeten met vertakking	—	2579,—
Id. id. vermeerderd kapitaal	—	385,—
Dividend Turnhout-Gheel (vaart)	1079,33	1435,—
Id. id. vermeerderd kapitaal	146,67	195,—
Turnhout-Poppel (grens)	—	770,—
Huurprijzen van stadseigendommen.	5095,72	8000,—
Grasverpachting op het kerkhof	15,—	50,—
Opbrengst der akten van den Burg. Stand	219,25	500,—
Id. van den Reinigheidsdienst	6418,25	3000,—
Opbrengst van het uitspreidingsveld	4836,80	4000,—
Aandeel van Staat en Provincie in onderhoud der buurtsteenwegen van groot verkeer	—	10000,—
Vergunningen van grond op het gemeentekerkhof	6616,66	6000,—

78 centiaeren kadastraal bekend wijk Q, N°s 457b-458^p -458^{f2}, behoorrende toe aan Madame Wwe Gust. Glenisson & Zoon.

Deze immer gediend hebbende voor lokalen der aangenomen jongensschool werd voor den prijs van 91.000 frank aangekocht voor openbaar nut, moerende dienen tot uitbreiding der lokalen onzer gemeentelijke scholen, tot inrichting eener Botermarkt, en tot andere openbare stadsdiensten.

TITEL III.

Ontleding der gemeenterekening van 1920 en waardeering der voorloopige begrooting van 1922.

GEWONE EN BUITENGEWONE ONTVANGSTEN.

A. GEWONE.

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Overschot det gewone ontvangsten	573209,36	279613,76
Vermoedelijk aandeel in de cedulaire belastingen op de inkomsten	299286,61	500000,—
Aandeel in het gemeentefonds (wet van 18 Juli 1860).	394652,73	200000,—
Aandeel in het nieuw gemeentefonds (wet van 19 Aug. 1889).	110297,57	75000,—
Toelaag Staat voor Stadsteekenschool	4000,—	4000,—
Id. der Provincie	3556,—	3556,—
Id. der Provincie voor Stadsmuziekschool	2592,—	2592,—
Id. Staat	1300,—	3456,50
Toelaag Staat gemeentel. huishoudklas 2/5	582,—	864,—
Toelaag Provincie id. 1/4	231,—	341,17
Toelaag der Provincie voor het lager onderwijs.	7524,—	21571,—

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Toelaag van den Staat voor het lager onderwijs.	51494,45	450000,—
Id. voor den dienst der bewaarscholen	3093,75	45000,—
Inhoudingen ten voordeele van de kas van weduwen en weezen der onderwijzers	—	1000,—
Tusschenkomst van Staat en Provincie in de traktementen van tusschentijdige onderwijzers.	155,44	3000,—
Jnarwedde van het onderwijzend personeel toelaag Staat	369204,70	—
Eerste dividend van den buurtspoorweg Antwerpen - Hoogstraeten - Turnhout, vervallende einde December 1920.	6370,—	6370,—
Tweede dividend id.	6650,20	—
Dividend id. id: vermeerderd kapitaal	1610,—	1610,—
Tweede dividend id. id. id.	1680,82	—
Dividenden id. id. tweede vermeerdering kapitaal	3863,14	1890,—
Id. Turnhout-Arendonck (grens).	—	4445,—
Id. Turnhout-Moll-Westerloo	—	4488,—
Id. Eynthout-Sichem.	—	204,—
Id. Turnhout-Hoogstraeten met vertakking	—	2579,—
Id. id. vermeerderd kapitaal	—	385,—
Dividend Turnhout-Gheel (vaart)	1079,33	1435,—
Id. id. vermeerderd kapitaal	146,67	195,—
Turnhout-Poppel (grens)	—	770,—
Huurprijzen van stadseigendommen.	5095,72	8000,—
Grasverpachting op het kerkhof	15,—	50,—
Opbrengst der akten van den Burg. Stand	219,25	500,—
Id. van den Reinigheidsdienst	6418,25	3000,—
Opbrengst van het uitspreidingsveld	4836,80	4000,—
Aandeel van Staat en Provincie in onderhoud der buurtsteenwegen van groot verkeer	—	10000,—
Vergunningen van grond op het gemeentekerkhof	6616,66	6000,—

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Staangelden in de overdekte Boterhal,	595,60	1000,—
Staangelden op de Markt van allerlei waren	3038,50	7000,—
Keurrechten op den verkoop van het slachtvleesch	2938,80	10000,—
Taks op het leuren met allerlei koopwaren.	797,90	1400,—
Vershillende ontvangsten, intresten, enz.	40666,25	20000,—
Belasting op de draaiorgels, danstenten, foorkramen, enz	11314,95	20000,—
Opbrengst der waterleiding	20169,66	100000,—
Opbrengst der rioolaansluitingen	319,—	2000,—
Kohier der wedergaaf door de boordegear- naars voor ambtshalve ruiming der rivie- ren en waterloopen	2065,70	1000,—
Belasting op paarden, ossen en ezels	3488,80	20000,—
Belasting op rijtuigen op veeren of riemen en livreknechten	1425,—	10000,—
Aandeel der Stad in de Staatstaks op auto- mobielen, enz.	1616,27	—
Belasting op de beweegkracht en hittings- oppervlakte	8362,59	4000,—
Belasting op de balkons.	1500,—	1400,—
Gevelgeld	43548,50	43500,—
Belasting op de stoepen.	13942,41	13900,—
Belasting op de pianos en andere instru- menten met klavier	1840,—	1800,—
Belasting op de danszalen	—	4000,—
Belasting op het openen van nieuwe drank- huizen.	—	—
Aandeel in de Staatsbelasting op de open- bare vermakelijkheden	17774,—	20000,—
Belasting op de concert-herbergen.	110,—	100,—
Aandeel der verschillende gemeenten in de onkosten van den Werkrechersraad	1234,66	4368,—
Aandeel der Provincie in de onkosten van den Werkrechersraad	617,—	2184,—

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Diensten voor order.	137717,90	50000,—
Leening met het Gemeentekrediet	500000,—	—
Belasting op de schutsels	—	200,—
„ „ velos	—	10000,—
„ „ cinemas	—	4000,—
40 opcentiemen op het mobiliair.	—	5000,—
25 opcentiemen op de automobielen en andere motorvoertuigen.	—	2200,—
3 opcentiemen voor 1920 op de dienst- boden en op de luxe-paarden	—	104,—
62 opcentiemen voor 1921 en de vier vol- gende jaren op de dienstboden en op de luxe-paarden.	—	5555,—
Vershillende nieuwe belastingen	—	600000,—
Totaal fr.	2680864,94	2610626,93

B. BUITENGEWONE ONTVANGSTEN.

Overschot der vorige dienstjaren		101483,27
Id. van den bijzonderen dienst tijdens den oorlog	145425,98	
Tusschenkomst van den Staat in het uit- voeren van verschillende openbare werken	16666,66	—
Aandeel der Stad in de belasting de de oor- logswinsten	54501,50	—
Bedrag eener aan te gane leening met het Armbestuur	49400,—	—
Leening om het evenwicht te houden tus- schen ontvangsten en uitgaven.	1000000,—	—
Verkoop van Buurtwegen.	408,10	—
Tusschenkomst van den Staat in den ont- smettingsdienst.	—	500,—
Aandeel der gemeente in de oorlogswinsten	—	20000,—

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Terugbetaling der oorlogsschade	—	450000,—
Toelaag van den Staat in de onkosten van een Doodenhuis	—	3333,33
Tusschenkomst van den Staat in de bemoeieling der schoollokalen der Prinsentsraat. Id. der Provincie	—	3666,66 1833,33
Tusschenkomst van den Staat in het bouwen van 2 nieuwe klassen bij de Gemeentemeisjesschool	—	15666,66
Id. der Provincie id.	—	7833,33
Tusschenkomst van den Staat in de bemoeieling der 2 nieuwe klassen der Gemeentemeisjesschool	—	3333,33
Id. der Provincie id.	—	1666,66
Tusschenkomst van den Staat in de meubelen der schoollokalen in de Warandestraat	—	533,33
Id. der Provincie id.	—	266,66
Tusschenkomst van den Staat in de veranderingswerken der schoollokalen der Warandestraat	—	5000,—
Id. der Provincie id.	—	2500,—
Tusschenkomst der Provincie in het maken en bemeubelen van nieuwe stadsbureelen	—	50000,—
Totaal fr.	1266402,24	667616,56

BELOOP DER ONTVANGSTEN.

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Gewone ontvangsten	2680864,94	2610626,93
Buitengewone ontvangsten	1266402,24	667616,56
Algemeen totaal der ontvangsten fr.	3947267,18	3278243,49

GEWONE- EN BUITENGEWONE UITGAVEN.
A. GEWONE UITGAVEN,

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Hoofdstuk. Huishoudelijk plaatselijk bestuur	124698,83	156034,—
Id. Publieke veiligheid en gezondheids- gesteltenis	193969,79	261182,67
Id. Gemeentewerken	224605,11	334300,—
Id. Openbare Weldadigheid	333812,25	677475,44
Id. Eeredienst	8540,—	16365,—
Id. Openbaar Onderwijs	459380,54	626045,37
Id. Schoone Kunsten	21100,42	26350,—
Id. Gevestigde Schuld	274066,93	370592,39
Regelingen	13014,65	15000,—
Herhalingen	137717,90	50000,—
Vrijwillige uitgaven	38243,25	44916,—
Vershillende uitgaven	18065,98	22550,—
Totaal der gewone uitgaven fr:	1847215,65	2600810,87

B. BUITENGEWONE UITGAVEN.

Nieuwe werken en buitengewone uitgaven	952590,30	625600,—
Algemeen totaal der uitgaven fr.	2799805,95	3226410,87

BALANS.

	Rek. 1920	Begroot. 1922
Gewone ontvangsten fr.	2680864,94	2610626,93
Gewone uitgaven. fr.	1847215,65	2600810,87
Overschot fr.	833649,29	9816,06
Buitengewone ontvangsten fr.	1266402,24	667616,56
Buitengewone uitgaven. fr.	952590,30	625600,—
Overschot fr.	313811,94	42016,56
Algemeen bedrag der ontvangsten fr.	3947267,18	3278243,49
Algemeen bedrag der uitgaven . . fr.	2799805,95	3226410,87
Algemeen overschot fr.	1147461,23	51832,62

TITEL IV.

LIEFDADIGE GESTICHTEN.

Bureel van Weldadigheid.

In zitting van 6 December 1920 werd M. C. Peeters voor 5 jaar als lid van het Weldadigheidsbureel herkozen.

In vergadering van 24 April 1921 besloot het bestuur aan Z. M. den Koning, als belooning, een eereteken te verzoeken ten voordeele van de heeren Dr Goffin, Dr Huybrechts en Dr Somers, die wederzijds 50-37- en 31 jaar de functie van geneesheer bij het weldadigheidsbureel hebben waargenomen met een waren opofferingsgeest.

Geneeskundige dienst.

Op 14 Maart 1921 gaf Mevrouw Van de Laer haar ontslag als vroedvrouw van den Arme en op 4 April daaropvolgende werd zij in deze funktie vervangen door Mejuffrouw Theresia Goossens die in de Materniteit van Mechelen op schitterende wijze haar examen van vroedvrouw had afgelegd.

Giften en Legaten.

Geene.

Roerende en onroerende goederen.

Het oud huis Tubbax op 19 Juli 1920 aangekocht door het Weldadigheidsbestuur, werd in bureelen voor dezen dienst, op praktische manier ingericht.

In October 1920 had zelfde bestuur het geluk voor eene som van 110050 fr. de Baerle-Heide te verkoopen, welker 124 hectaren oppervlakte sinds jaren niets meer hadden opgebracht.

In den loop van 1921 verkocht het Armbestuur uit ter hand, na machtiging van hooger overheid, een perceel afgeblaaid bosch ter streke "De Mellen," aan den heer Bon Fr. de Fierlant, mits eene som van 2158,80 frank.

Afleg en aanleg van kapitalen.

M. Corn. Van den Brandt-Wouters legde eene rent af van 2116,40 frank.

Bij beraadslaging van 29 Maart 1921, goedgekeurd door den Gemeenteraad op 18 April 1921 en door de bestendige Deputatie op 6 Mei daaropvolgend, leende het Armbestuur tegen 5°/_o jaarlijkschen intrest aan de Stad Turnhout, eene som van 100.000 frank, voortkomende der opbrengst van den verkoop der Baerle-Heide.

Rekendienst.

REKENING 1920.

Ontvangsten	fr.	153280,08
Uitgaven	fr.	146903,39
	Overschot fr.	6376,69

BEGROOTING 1921.

Ontvangsten	fr.	192329,31
Uitgaven	fr.	191720,87
	Overschot fr.	608,44

Onderstanden en bedelingen.

Hierop valt niets bijzonders aan te stippen.

Betwistbare zaken.

Geene.

Godshuizen.

Het mandaat van den Eerw. H. Raeymaekers, eindigende op 31 December 1920, werd voor 5 jaren vernieuwd in zitting van 30 November 1920. Einde Juli 1921 werd de E. H. Raeymaekers benoemd tot Deken van het distrikt Calmpthout en Pastoor te Esschen. In zitting van 2 Aug. wenschte het bestuur ZED. hartelijk geluk met

de hooge bevordering, doch hetzelfde betreurde ten zeerste zijn vertrek omdat men in ZEd. verliest een uiterst verdienstelijk en hoog bekwaam lid. Te dier gelegenheid werd inzonderheid herinnerd aan zijne kranige houding tegenover de Duitsche bezetting. De heer Raeymakers, zeer getroffen door deze bliken van hooge waardeering, dankte hartelijk en zegde slechts zijn plicht gedaan te hebben ten goede van de behoeftigen aan de zorgen der Godshuizen toevertrouwd.

In zelfde zitting van 2 Augustus werd in zijne vervanging als lid van de Kommissie der Godshuizen voorgesteld, de E. H. Moelants, opvolger van den E. H. Raeymaekers als Pastoor van ons Gasthuis.

Roerende en onroerende goederen.

VERKOOPEN VAN GROND.

Namens het Begijnhof :

1. Aan M. Jan Luyten-Janssens, burgemeester te Oud-Turnhout, perceel wijk F, nr 620, groot 52 aren 40 centiareen, gelegen te Oud-Turnhout, tegen den prijs van 4730,— fr. in publieke verkooping van 19 Juli 1920.

Namens het Gasthuis : 1. Aan M. Romain Volders t/s, verkoop uit ter hand van 13 aren 30 centiareen aan fr. 375.— per are, van de perceelen wijk B, nrs 966^a en 967, gelegen te Turnhout, ter streke de Vellekens.

Namens het Godshuis : 1. Aan M. Jos. Snollaerts t/s, verkoop uit ter hand van 3 1/2 aren aan fr. 375,— per are, van perceel wijk N, nrs 458^E, gelegen te Turnhout, Graatakker.

2. Aan M. Jan Van Swevelt-Verellen t/s, verkoop uit ter hand van perceel wijk B, nr 164, groot 52 aren 45 centiareen, aan fr. 15,— per are, gelegen ter streke " De donkere bosschen " te Turnhout.

De landerijen publiek verhuurd op 5 Augustus 1918 en waarvoor uitzonderlijk hooge prijzen gesteld waren, werden op 18 Juli 1921 herverhuurd, ter uitzondering van drij kavels, waarvoor geen opzeg gedaan werd en waarvan de huurders de hoog gestelde huur verlangden te behouden voor eenen tweeden termijn van drie jaren. De publieke herverhuring bracht merkelyk minder op.

Ingevolge de algemeene woningnood is alhier te Turnhout eene Maatschappij gesticht voor goedkope woningen. Bij koninklijk

besluit van 19 Februari 1921 is aan de inrichtingen der openbare Weldadigheid opgelegd van bij te dragen in het bouwen van gemelde woningen ; het aandeel aan onze Godshuizen gevraagd in het stichtings kapitaal van één millioen, is fr. 40000,—

De kommissie der Godshuizen heeft beslist deze fr. 40,000,— bij te dragen in gronden, af te staan of te verkoopen aan de Maatschappij.

Giffen en legaten.

Bij testament verleden voor den heer Notaris Dierckx liet na de genaamde Fleerackers Joanna Phil., overleden te Turnhout den 8 October 1919 de som van fr. 1000.— vrij en zonder eenig last, ten voordeele van het St Petrus Godshuis.

Rekendienst.

De begrotingen voor 1921 houden in :

	Ontvangsten.	Uitgaven	Overschot
Gasthuis	91695,80	91676,78	19,02
Godshuis	148352,50	148326,27	26,23
Begijnhof	40223,50	40123,82	99,68

De rekeningen over 1920 sluiten in :

	Ontvangsten	Uitgaven	Overschot
Gasthuis	101829,79	96368,93	5460,86
Godshuis	83793,79	161489,06	77695,27
Begijnhof	24672,19	38403,63	13731,44
			Te Kort

De toelagen van de Stad vinden wij aangeschreven op de begrotingen voor 1921 :

Gasthuis art. 11, toelaag van de Stad	33000,—
Godshuis „ 1 ^a id.	141300,—
„ „ 2 voor ouderlingen en kinderen.	12000,—
Diensten voor order der stad	18500,—
	<hr/>
Totaal Fr.	204800,—

Betwistbare zaken.

Geene.

Begijnhof.

Fondatie	2	Begijnen.
Infirmierie	5	"
Konvent	4	"

Gasthuis.

24 Zusters zijn gelast met den dienst der ziekenverpleging.

Werden verpleegd in 1920 :

Lastens de Stad	289	personen
„ andere gemeenten	7	„
„ den Staat	0	„
Voor hunne penningen	307	„
	<u>603</u>	„

De prijs van den onderhoudsdag in het Gasthuis was voor 1920 fr. 3,24.

12 zusters uit het Gasthuis legden hun exaam af voor ziekenverpleging voor de jury te Mechelen en allen bekwamen het vereischte diploma.

De Heer Dr Huybrechts gelastte zich kosteloos met het onder-richt der zusters, en de kommissie denkt hem hier den dank te moeten aanschrijven van Bestuur en Zusters voor dezen belangloozen dienst.

Op 11 April 1921 is in het Gasthuis plechtig gevierd het diamanten Jubileum van de Eerw. Zuster Augustina, kloosterzuster sedert 21 April 1861 en tevens van de Eerw. Zusters Johanna en Agnes. beiden sedert ruim 50 jaren liefdevol ten dienste onzer behoeftigen. Dank werd hun gezegd door de burgerlijke Overheid voor hunne belanglooze diensten. 's Morgens was er eene plechtige mis van dankzegging, en 's middags was het Bestuur met de gewone gasten door de Eerw. moeder uitgenoodigd ; gansch den dag hadden de verpleegden feest.

Godshuis.

Er blijven 11 Zusters in het gesticht gebezigd.

Gemiddeld getal bestedingen, gehuwde inbegrepen : 149.

Op de begrooting over 1920 bedroeg de Stadstoelaag	fr. 11000,—
Door de stad werd hierop werkelijk betaald	fr. 11542,48
Dus bleef hierop een te kort van	fr. 542,48

Zinneloozen en blinden.

Zonder verandering.

Bedelaarswerkhuisen.

Gemiddeld waren er 2 personen opgenomen in het Toevluchthuis te Hoogstraeten en te Brugge, waarvoor betaald werd fr. 454,51

Weldadigheidsscholen.

In deze gestichten werden door de Godshuizen geene behoeftigen onderhouden, gedurende het jaar 1920.

Op 19 Aug. 1921 vierde men in het St Petrus Godshuis twee gouden bruiloften, te weten : 1° De echtelingen Verschueren-Hendrickx, 2° De echtelingen van Lissum-Das. 's Morgens plechtige mis van dankzegging, bijgewoond door de Jubilarissen met hunne familiën, door het Bestuur der Godshuizen en door al de inwoners van het gesticht.

Deze dag werd door elkeen feestelijk gevierd in het gesticht. Geschenken en bloemtuilen werden den jubilarissen aangeboden in naam van het Bestuur en der verpleegden; ook ontving elk jubelpaar namens de stad de gewone gift van 50 frank.

TITEL V.

EEREDIENST.

Geestelijkheid.

Na 41 jaar zijne beste krachten gewijd te hebben aan het heil der parochianen van Turnhout, verliet de Z. E. H. Adams, pastoor-Deken onze stad om eene welverdiende rust te gaan genieten in het naburige Raevens.

Deze voorbeeldige Herder, deze heilige priester, wiens vertrek algemeen en diep werd betreurd, werd alhier opgevolgd door den Z. E. H. Kanunnik Jansen, pastoor-deken te Esschen.

De eenstemmige en geestdriftige betooging van gansch de bevolking getuigde welken eerbied, liefde en genegenheid zij toedraagt aan den nieuwen Pastoor-Deken wiens faam hier was voorafgegaan, en die bij zijne eerste verschijning aller harten had gewonnen. Gansch het katholiek Turnhout kwam den nieuwen herder eerbiedig groeten en hartelijk toejuichen bij zijne blijde intrede in onze stad op 22 Mei 1922 ; al de huizen en straten van den doortocht waren dien dag feestelijk uitgedoscht.

Op den Graatakker werd de nieuwe herder verwelkomd door den WelEd. Jhr. du Four, Burgemeester.

In naam van de kerkfabriek, door den heer Misonne en in naam der geestelijkheid door den E. H. Van Rompaey onderpastoor, werd hij welkom geheeten bij het betreden van St. Pieterskerk.

De Z. E. H. Raeymaekers, Pastoor-Deken van Herenthals deed de plechtige aanstelling in verheven en treffende woorden.

De Z. E. H. Jansen zal de beste herinnering bewaren van dezen heugelijken dag en wij hopen dat Turnhout hem nog lange jaren in zijn midden zal mogen behouden tot eere van kerk en stad. en tot heil zijner parochianen.

De Z. E. H. Raeymaekers werd als Pastoor-deken te Esschen aangesteld op Woensdag 3 Oogst 1921. Alhier werkzaam als onderpastoor in St Pieterskerk sinds 1902 en sinds 7 December 1916 als pastoor van 't Gasthuis, bewees hij aan onze bevolking de grootste diensten

en werd hij door elkeen hoog gewaardeerd om zijne buitengewone gaven van hart en geest.

Hij werd alhier opgevolgd door den Z. E. H. Moelans sedert 24 Maart 1874 pastoor te Sevendonck T/s. Aldaar werd plechtig ingehaald als pastoor onder de algemeene deelneming van de parochianen de Z. E. H. Meeus, onderpastoor te Lichtaert sedert 12 November 1913.

KERKFABRIEKEN.

Rekeningen 1920.

A. — ST. PETRUSKERK.

Ontvangsten	Fr. 34859,59
Uitgaven	Fr. 34758,25
	<hr/>
Overschot Fr.	101,34

B. O. L. VROUW TE SEVENDONCK.

Ontvangsten	Fr. 1907,32
Uitgaven	Fr. 1765,42
	<hr/>
Overschot* Fr.	141,90

C. — H. HART VAN JESUS.

Ontvangsten	Fr. 16532,53
Uitgaven	Fr. 11991,61
	<hr/>
Overschot Fr.	5340,92

Begrootingen — 1921.

A. ST. PETRUSKERK.

Ontvangsten	Fr. 29587,45
Uitgaven	Fr. 29071,79
	<hr/>
Overschot Fr.	515,66

B. — O. L. VROUW TE SEVENDONCK.

Ontvangsten	Fr.	1366,77
Uitgaven	Fr.	1221,95
		<hr/>
Overschot	Fr.	144,82

C. — H. HART VAN JEZUS.

Ontvangsten	Fr.	24816,42
Uitgaven	Fr.	24639,50
		<hr/>
Overschot	Fr.	176,92

Roerende en onroerende goederen.

Op 24-10-1920 keurde de Gemeenteraad goed de beraming van de kerkfabriek van St. Pieter vragende machtiging tot verkoop van een perceel bouwland gelegen te Oud-Turnhout, wijk F. N° 673, groot 47 aren en 85 centiares.

Giften en Legaten.

Op 31-12-1920 stemde de gemeenteraad van Turnhout eene toelage van 10.000.— fr. voor de kerkfabriek van St. Pieter, als stads-geldelijke tusschenkomst in de herstelling van St. Theobaldus kapel.

TITEL VI.

OPENBAAR ONDERWIJS.

College van Humaniteiten.

De humaniora en de voorbereidende klassen van ons St Jozefs-college werden in het schooljaar 1920-1921 door 400 leerlingen gevolgd, verdeeld in 181 inwonenden, 186 externen en 33 aposto-liken.

Hetzelve blijft zijn oude roem en faam behouden en vierde op 1 September 1920 met grooten luister zijn 75 jarig bestaan.

Staatsmiddelbare Jongensschool.

Gedurende het schooljaar 1920-1921 steeg de bevolking dier school van 275 leerlingen tot 353, waarvan 273 in de voorbereidende afdeling en 80 in de middelbare- en handelsafdeling.

Het onderwijzend personeel onderging bijna geene verandering; M. Gils, onderwijzer, werd in dezelfde hoedanigheid, in het Beheer der Gevangnissen benoemd en vervangen door M. Stuyck, die, met het groote verlof naar Boom vertrok.

Nogmaals behaalden al de leerlingen der algemeene en der handelsafdeling, die zich voor hun uitgangsexamen hadden aangeboden, hun diploma en wel drie met groote vrucht.

Wederom werd de plechtige prijsuitdeeling opgeluisterd met eene kernachtige voordracht door reserve-luitenant Brusseeleers, die over de "Vaderlandsche Plicht der Jeugd," handelde.

Nadien werd, op meesterlijke wijze, de prachtige cantate "Lof-zang aan het Vaderland," uitgevoerd.

Niettegenstaande menigvuldige moeilijkheden was de Bestuurder er toe gekomen, voor de eerste maal, sedert den oorlog, tal schoone boeken als prijs aan de bekroonden uit te deelen, om, zoo doende, opnieuw den leeslust, de liefde tot het boek, bij oud en jong op te wekken.

VRIJ MIDDELBAAR ONDERWIJS.

St. Victorsgesticht.

Dit bloeiënd onderwijsgesticht eindigde het schooljaar 1920-1921 met 841 leerlingen. Van dat getal waren er 354 opgeschreven als internen en 't externaat telde 487 leerlingen. In de middelbare afdeling werden de leergangen door 107 studenten gevolgd, en 31 volgden de lessen der vakschool.

Gesticht H. Graf.

De kostschool van het H. Graf telde gedurende het afgelopen jaar 118 inwonende leerlingen en 368 externen.

In de middelbare normaalafdeeling bekwamen de voorgestelde kandidaten het diploma van regentes voor de wetenschappelijke afdeeling.

Einde Juli werden de eind-examens aan de lagere normaalschool afgenomen. De leerlingen behaalden allen het diploma van lagere onderwijzeres. Voor het aanstaande schooljaar hebben een groot getal nieuwe leerlingen zich aangemeld.

Vrije Katholieke Middelbare Meisjesschool.

Deze inrichting is steeds bloeiend en onze bevolking weet hiervan de degelijkheid meer en meer te waardeeren. Met genoegen kunnen we dan ook bestatigen dat het schooljaar 1920-1921 sloot met 242 leerlingen tegen 230 in voorgaand jaar.

Lager onderwijs.

A. GEMEENTESCHOLEN.

JONGENSSCHOOL DER V. VAN HALSTRAAT. — De drie klassen dezer school werden in het afgelopen schooljaar gevolgd door 197 leerlingen.

Het personeel der school onderging geen verandering.

M. Jacquens, bestuurder dezer school werd vereerd met het burgerlijk eereteken van eerste klas voor 25 jaar verkleefde diensten in het onderwijs.

JONGENSSCHOOL DER PRINSENSTRAAT. — Hier bedroeg het aantal ingeschreven leerlingen 270.

De volgende veranderingen van personeel hadden plaats : M. Clymans Fr. werd te Oosthoven onder Oud-Turnhout als onderwijzer benoemd en werd op 7 October 1920 vervangen door M. Raeymaekers A. van Lichtaert.

M. Pelckmans C. ging over naar Hoboken en werd vervangen door M. Van Tilborg H. op 4 April 1921.

De vijfde klas die op 8 October 1918 voorloopig in een aanhechtig gebouw ondergebracht was, werd op 2 Mei 1921 naar de nieuwe gebouwde klas overgebracht.

In het voorjaar werden er op de eerste helft der speelplaats notenboomkens geplant, die alle in groei zijn en aan de school een bekoorlijk uitzicht geven.

GEMEENTEMEISJESSCHOOL. — Het schooljaar 1920-1921 telde 221 leerlingen. Het onderwijzend personeel onderging geene verandering.

B. AANGENOMEN SCHOLEN.

AANGENOMEN JONGENSSCHOOL. — Deze school telde 13 klassen en 515 leerlingen.

Op 5 Januari 1921 overleed M. Frans Jacobs, bestuurder der school en werd opgevolgd door den heer Thom. Pelckmans, onderwijzer bij zelfde school.

Op 1 Juli werd deze school overgebracht naar hare nieuwe opgebouwde lokalen op den Akkerpad, genaamd Selderbos, waarvoor de stad de ruime toelaag van 150.000 frank had verleend.

De school beschikt daar over een prachtig gebouw, bevattende 12 klassen, eene overdekte turnzaal, twee burelen en eene groote werkplaats, alsook over twee overgrote speelplaatsen en een tuin.

AANGENOMEN GEMENGDE SCHOOL CENTRUM. — In deze school werden er tijdens het schooljaar 1920-1921 274 jongens en 745 meisjes ingeschreven.

Twee nieuwe klassen werden ingericht met als titularissen : Mej. Joanna Maes en Mej. Joanna Thys van Turnhout.

Op 6 April werd Mej. A. Hombrouck op haar aanvraag op pensioen gesteld, en vervangen door Mej. Anna Geivers van Turnhout.

Mej. Ther. Dierckx en Mej. Jos. Van Gils werden vereerd met het burgerlijk eereteken van eerste klas voor 25 jaar verkleefde diensten in het onderwijs.

Mej. Maria Boogaerds werd gedecoreerd voor 25 jaar onverpoosde werkzaamheid in den " Onderlingen bijstand „.

AANGENOMEN MEISJESSCHOOL H. HART. — Deze school werd in het afgelopen jaar door 623 leerlingen bijgewoond.

AANGENOMEN GEMENGDE SCHOOL SEVENDONCK. — Hier waren er tijdens het afgelopen schooljaar 89 leerlingen ingeschreven voor de 2 klassen.

BEWAARSCHOLEN. — Het getal leerlingen der gemeentebewaarschool was 107.

De aangenomen bewaarschool der Herenthalsstraat telde 200 kinderen.

De aangenomen bewaarschool van het H. Hart telde 180 leerlingen.

De aangenomen bewaarschool der Albertstraat telde 196 leerlingen.

HUISHOUDKLASSEN. — Voor het afgelopen schooljaar lieten 25 leerlingen zich inschrijven voor de gemeentelijke huishoudklas, en werden de lessen gevolgd door gemiddeld 18 leerlingen.

In de huishoudklas der Beekstraat werden de 2 reeksen gevolgd door 27 leerlingen. De lessen werden gegeven op de gewone uren. 5 leerlingen die de school 3 jaar hebben bijgewoond werden tot de eindexamen toegelaten, waarvan een eindigde met 9/10, 3 met 8/10 en 1 slechts met 5/10 der punten. Er had in het afgelopen jaar geen tentoonstelling plaats daar de heropbouw van de school moest gebeuren.

De vrije huishoudklas der fabriekmeisjes der Patersstraat telde 24 leerlingen met 2 onderwijzeressen. Zij leerden er koken, kuischen, wasschen en strijken en werden bijzonder geoefend in het verstellen van kledingstukken. De lessen hadden plaats des Maandags van 4 1/4 tot 7 uur.

VAK- EN NIJVERHEIDSSCHOOL. — De school telde dit jaar 196 leerlingen, verdeeld als volgt: letterzetters 20; boekbinders 24; papierbewerkers 12; metaalbewerkers 36; kleermakers 33; schoenmakers 26; schilders 19; handelsafdeeling 26.

De school telde 23 leeraars. Een tweede studiejaar werd in verschillende vakken bijgevoegd, en nieuwe lessen ingericht: vergulden op leder, Fransche taal voor letterzetters, steno- en dactylographie voor bedienden, enz.

Een nieuw gebouw werd gezet, waarvoor de stad eene toelage stemde van 60.000 fr. Het dient voor smis, werkhuizen voor boekbinders en drie klassen. Veel nieuw gerief werd aangekocht: motor, dynamo, draaibank, marmeren platen voor schildermodellen, letters voor de drukkerij, een schrijfmachine, enz.

De stad schonk eene toelage van 8396,50 fr.

De Modelkantschool werd bijgewoond door 215 leerlingen.

14 Meesteressen en een teekenprofessor waren gelast met het aanleeren der stielen.

De stadstoelage bedroeg 3400.— fr. terwijl Staat en Provincie ook milde toelagen schonken.

Mejuffrouw Maene, gediplomeerd aan de kantnormaalschool van Brugge, werd bestuurster; Mijnheer Van Hoeck, schepen van onderwijs, werd lid van den beheerraad.

De som der totale uitgaven beliep 44640,57 fr.

Den 1^e October 1921 word, in dezelfde lokalen, een school voor linnenwerksters geopend, waarvoor 15 leerlingen zijn opgeschreven.

Het aantal leerlingen der kantschool van het H. Graf bedroeg 175 tijdens het schooljaar 1920-1921.

TITEL VII.

SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN LETTEREN.

Teekenschool.

De stadsteekenakademie zag haar aantal leerlingen met 25 aangroeien dat alzoo klom tot 164.

Zij waren onderverdeeld in 10 meubelmakers, 11 metsers, 28 timmerlieden, 3 beeldhouwers, 5 smeden, 5 schilders, 4 papierbewerkers, 17 andere tot verschillende ambachten behoorende en 81 scholieren.

De werken der leerlingen werden dit jaar als naar gewoonte weder tentoongesteld en verwierven den hoogsten bijval.

De prijsuitdeeling had plaats op 21 Oogst 1921 op de bovenzaal

van het stadhuis, voorgezeten door de stedelijke overheid. De prijzen bestonden wederom in schoone platen en nuttige boeken.

Het onderwyzend personeel onderging geene verandering. De oud-leerlingen Van Dyck A., Diels H. en Cloostermans F. droegen de 2 eerste in de Akademie te Antwerpen de derde in de Akademie te Luik, de eerste prijzen weg. Zij werden door ons bestuur hartelijk geluk gewensch.

Muziekschool.

Deze wordt meer en meer gewaardeerd door onze bevolking.

Tijdens het afgelopen schooljaar werden er ingeschreven 104 jongens en 117 meisjes.

De lessen voor piano-forte, werden gevolgd door 27 leerlingen, voor viool door 21, voor vioolcel door 2, voor contrébas door 2, voor hobo door 1, voor fluit door 5, voor klarinet door 14 en voor koperen instrumenten door 12.

De prijsuitdeeling had plaats op 21 Oogst 1921 op de bovenzaal van het stadhuis, voorgezeten door de stedelijke overheid.

De Bestuurder M. Verees geeft de leerlingen van notenleer (hogere afdeling), van piano forte, van hobo, bassen en fluit, van samenzang en orkest.

Mr Benoit geeft de lessen van viool, cello en basviool.

Mr Veremans " " klarinet en koperen instrumenten.

Mr Van Eyck " " notenleer (meisjes)

Mr Dewit " " " (jongens) lagere afdeling.

Vanwege het Ministerie van Wetenschappen en schoone Kunsten werden eenige werken gezonden en eenige methoden voor fluit en piano.

Het onderwyzend personeel onderging geene verandering.

Letterkundige Genootschappen.

TAXANDRIA.

Sedert het laatste verslag van 6 October 1919 heeft deze geschieden- en oudheidkundige kring der Kempen vlijtig zijne werkzaamheden hernomen. De vergaderingen hadden regelmatig plaats en werden

bijgewoond niet door een groot maar door een puik publiek. Van het tijdschrift, dat niettegenstaande de groote onkosten die het uitgeven vergde, in 1920 opnieuw verscheen, zagen in 1921 reeds 2 afleveringen het licht.

Het museum en de bibliotheek deden groote en kostelijke aanwinsten. De stad kocht in 1921 op 2 bijzondere tentoonstellingen die in het museum gehouden werden, twee landschappen van Kempische schilders. In zelfde jaar werd ook de bibliotheek grootelijks vermeerderd door eene gift van boeken en handschriften der familie P. Dierkx en ook door aankoop van verscheidene belangrijke werken. Kostelijk zijn ook de acht gouden muntstukken die onlangs de verzameling munten hebben vergroot.

Taxandria groeit en bloeit.

Eigen Kunst — Eigen Leven.

Deze katholieke vlaamsche studiekkring bestaat uit 73 werkende en 32 eereleden. Het doel dezer maatschappij is de ontwikkeling der studenten zelf, door eigen werk, en in de mate van het mogelijke bij te dragen tot de algemeene volksontwikkeling door het inrichten van kunstfeesten : tooneel, muziek, voordrachten, enz.

Hooger 'Leven.

Deze wetenschappelijke en letterkundige kring met 45 leden beoogt hetzelfde doel als voorgaande kring, te weten : zelfontwikkeling door voordrachten in den kring en volksontwikkeling en hoogeschooluitbreiding door voordrachten in andere studiekringen en in publieke zalen.

Toon- en Tooneelmaatschappijen en Turnkringen.

Onze muziek- en Tooneelmaatschappijen geraken wederom in vollen bloei en het turnen wordt in onze stad meer en meer beoefend.

De socialistische maatschappij " De Volkswil " heeft ook een harmonie ingericht die weldra nevens hare zustermaatschappijen degelijk alhier zal kunnen optreden.

Voor het Noordergouwfeest van den Turnkring " Kracht en Zwier " zie hierna rubriek Feesten.

TITEL VIII.

GEZONDHEIDSDIENST.

Openbare gezondheid.

De toestand was uitmuntend ; slechts 4 gevallen van besmettelijke ziekten (kroep) hebben zich voorgedaan.

Koepokinenting.

De heer Dr. Fr. Tits nam in 1920 dezen dienst waar. Tijdens de gewone zittingen in April en September werd bij 115 kinderen de pokstof ingeënt.

Reinigheidsdienst.

Deze dienst breidt zich meer en meer uit. Thans is hij op degelijke wijze heringericht in de nieuwe aangekochte gebouwen, gelegen Guldensporenlei, alwaar al het materiaal berust. De stallingen zijn ingericht met het vooruitzicht op vergrooing van den dienst. Wij beschikken over twee paarden en twee muilezels.

Pompierskorps.

Op 4 December 1920, ter gelegenheid van het jaarlijksch feest van St^e Barbara, werd ten stadhuize alhier, door het Schepencollege plechtig overhandigd voor meer dan 25 jaar voorbeeldigen dienst, de burgerlijke medalie van eerste klas aan de heeren Fr. Strooybant, kapitein-bevelhebber en Aug. Crols, luitenant-vaandrig ; deze van tweede klas aan den korporaal L. Lauwers.

Daarna ontvingen de tamboer Jos. Peinen en de pompier Aug. Gys, de stadsmedalie voor 15 jaar getrouwen dienst.

Slechts een groote brandramp hebben wij alhier te betreuren gehad en wel deze van 15 Juni 1921 die de chocolade- en peperkoek-fabrieken van de gebroeders Smets in assche legde.

Buiten de aanzienlijke schade beloopende ongeveer 800.000 frank, had men hier ook een smärtelijk ongeval te betreuren. Vier burgers door de instorting van een dak, liepen hevige kneuzingen op terwijl de nederstorting van een muur twee pompiers medesleepte. Een was licht gewond terwijl de tweede, de hoornblazer Jan Goossens, gevaarlijk werd gekwetst. Nog immer is hij onbekwaam tot arbeiden. Wij hopen op zijn spoedig herstel. De maatschappij en de stad zullen intusschen het slachtoffer vergoeden tijdens zijne onbekwaamheid tot werken.

Tengevolge van een betreurenswaardig meeningsverschil gaf de heer Bevelhebber van het korps zijn ontslag, hetwelk gevolgd werd door bijna al de manschappen van den binnenkring der stad.

Met de oude leden van het gehucht Sevendonck en de best geschikte leden van ons politiekorps evenals enkele burgers, is er onder leiding van den heer Schepen Verrees een nieuw korps van vrijwilligers tot stand gebracht.

Wij voorzien dat het nieuwe korps weldra op de hoogte zal wezen van zijne moeilijke taak en waardig het afgetreden korps zal opvolgen; dat zoo lang en onbaatzuchtig aan onze bevolking de meeste diensten heeft bewezen en aan wiens kunde, moed en zelfopoffering wij meermaals gelukkig waren wel verdiende hulde te kunnen brengen.

Wij laten hierna volgen de samenstelling van het nieuwe korps : Het bestaat uit 36 leden, en is geplaatst onder het bevel van den heer schepen Verrees. De afdeeling Turnhout is samengesteld uit een kapitein, een luitenant, een sergeant-majoor, twee sergeanten, vier korporaaals, een opperhoornblazer, twee hoornblazers en acht pompiers.

De afdeeling Sevendonck bestaat uit een kapitein, een luitenant, een onderluitenant, een sergeant, een korporaal en tien pompiers.

TITEL IX.

JUSTITIE, OPENBARE VEILIGHEID, GEVANGENIS.

Politic.

Op 4 October 1920 werden tot aanvulling van het korps de heeren Jacobin Adriaan en Meynendonckx Louis als politieagenten benoemd.

Misdaden, overtredingen, aanhoudingen.

De volgende processen-verbaal werden opgemaakt en verdeeld als volgt :

Moed en zelfopoffering	3
Landlooperij en bedelarij	114
Niet drager bevonden van Eenzelvigeidskaart	115
Eerrooverij	4
Misbruik van vertrouwen	10
Afruggelarij	1
Dieverij van hout en strooisel	9
Dieverij van verschillende voorwerpen en hofvruchten	34
Verheeling	16
Vernieling van veldvruchten	9
Vernieling van afsluiting	5
Huisdieftien met of zonder braak	12
Aanrandingen	1
Mishandeling belediging en smaadwoorden	42
Vischmisdrijf	3
Opstand bedreiging en smaad aan de de politie	16
Ongemuilbande honden	2
Dronkenschap	109
Politie herbergen	5
Straatschennis en ruststoornis	65
Overtreding aan gemeente en provinciale reglementen	341
Dierenmishandeling	3

Zedenschennis en ontuchtige liederen	8
Verboden Wapens	1
Aanslag op de eerbaarheid	5
Aanslag op de vrijheid van werk	1
Huiszoekingen	10
Bevel van aanhouding	41
Ongelukken	6
Brandrampen	8
Zelfmoorden	3
Drenkelingen	3
Vervalsching van Eetwaren	12
Banbreuk	1
Gemak en ongemak	35
Verspieding	2
Inlichtingen	184
Valsche naam	3
Schoolverzuim	1
Poging tot diefstal	4
Overspel	2
Vuurstoken op verboden plaatsen	1
Wet op den alcohol	3
Oplichting van minderjarige meisjes	1
Valschheid in geschrift	38
Jachtmisdrijf	3
Kerkdiefstal met braak	1
Naakt zwemmen	4
Verkrachting op minderjarige meisjes	1
Dieverij veldvruchten	3
Vernieling van hooigras	6
Er zijn 1245 processen verbaal opgemaakt, in de 1245 zijn 1303 overtredingen.	

Gevangenis te Turnhout.

Bevolking op 31 December 1919	132
Ingekomen in 1920	1095
Uitgegaan in 1920	1093
Bevolking op 31 December 1920	134

Opsluitingsdagen	54747
Getal zieken ter infirmerie	9
Sterfgevallen	1
Gevallen van krankzinnigheid	1

Paspoorten.

Van 1 September 1920 tot einde Augustus 1921 werden er 1674 eenzelvigheidskaarten afgeleverd.

Nog steeds werden er veel aanvragen gedaan voor het bekomen van reispassen voor 't buitenland evenals voor 't bezet Duitschland.

Werkmansboekjes.

Van 1 September 1920 tot 31 Augustus 1921 werden er 223 werkboekjes afgeleverd voor arbeiders beneden de 16 jaar voor de jongens en beneden de 21 jaar voor de meisjes en 313 voor arbeiders boven dezen ouderdom.

Loterijen.

Geene.

TITEL X.

MILITIE.

Het getal ingeschreven militianen voor de klas van 1921 bedroeg 285.

Deze zijn nog niet verschenen voor den wervingsraad.

De jongelingen gekozen in het eerste half jaar zullen opgeroepen worden tegen 1 Juni 1922 terwijl degene geboren na 1 Juli, het leger zullen moeten vervoegen begin December 1922.

Geleerdheid der Militianen.

De geleerdheid der militianen neemt allengs toe. Tusschen hen treft men nog zelden een ongeletterde aan.

TITEL XI.

OPENBARE BELASTINGEN. — JAAR 1920.

Rechtstreeksche belastingen.

Wij laten hierna volgen de verschillende opbrengsten van :

GRONDBELASTINGEN.

Staat	Provincie	Gemeente
95821,— fr.	19164,— fr.	76657,— fr.

**PERSONEELE BELASTINGEN
OP DE MEIDEN, DIENSTBODEN EN PAARDEN.**

Staat	Provincie	Gemeente
6224,— fr.	866,— fr.	3897,— fr.

BELASTING OP DE ROERENDE ZAKEN.

Staat	Provincie	Gemeente
347628,— fr.	173813,— fr.	173813,— fr.

BEDRIJFSBELASTING.

Staat	Provincie	Gemeente
154259,— fr.	77129,— fr.	77129,— fr.

AUTOMOBIELEN.

72 autos	} 14097,— fr.	} Staat 7048,— fr.	
38 motos			Provincie 5286,— fr.
3 bootjes			Gemeente 1762,— fr.

VERMAKELIJKHEDEN.

63539,— fr.	} Staat 6/10 — 38123,— fr.	
		Provincie 1/10 — 6354,— fr.
		Gemeente 3/10 — 19061,— fr.

PROVINCIE TAKSEN.

VELOS : 3028 aan 7 fr. : 21196,— fr.

HONDEN : 14 jachthonden aan 20 fr. = 280 fr.
 362 honden „ 6 „ = 2172 fr.
 156 „ „ 2 „ = 312 fr.
 1 koopman „ 35 „ = 35 fr.

PAARDEN : 7 aan 20 fr. : 140,— fr.

TABAK EN SIGAREN : 167 debieten aan 6 fr. = 1002 fr.
 3 „ „ 36 „ = 108 fr.
 27 „ „ 24 „ = 648 fr.

DRANKEN : 4 debieten aan 19,50 fr. = 78,00 fr.
 1 „ „ 19,50 „ = 9,75 fr.
 1 „ „ 26,— „ = 26,00 fr.

MACHIENEN : 82, 2931 1/2 H.P. aan 2 fr. = 5863,— fr.
 1 7 „ 6 maanden = 7,— fr.

STEDELIJKE BELASTINGEN. — 1920.

Op paarden, ossen en ezels	fr.	3488,80
Op rijtuigen	„	1425,—
Op beweegkracht en hittingsoppervlakte.	„	8362,59
Op de balkons	„	1500,—
Op voor- en achtergevels	„	43548,50
Op de stoepen	„	13942,41
Op de pianos.	„	1840,—
Op de danszalen	„	—
Op het openen van nieuwe drankhuizen	„	—
Op de concerten in herbergen.	„	110,—
Staangelden op de botermarkt.	„	595,60
„ op de markt van allerlei waren	„	3038,50
Keurrechten op het slachtvleesch	„	2938,80
Op het leuren met allerlei koopwaren	„	797,90
Op de draaiorgels, foorkramers, enz.	„	11314,95
Totaal „		92903,05

Buiten de opbrengst dezer belastingen zijn wij verplicht geweest eene nieuwe leening van 1000000,— frank met het gemeentekrediet aan te gaan goedgekeurd door onzen gemeenteraad op 11 December 1920.

De consolidatie van vroeger aangegane leeningen met het Gemeentekrediet, ten bedrage van 2673400,— frank werd bij Koninklijk besluit van 31 Oogst 1920 goedgekeurd, terwijl een tweede consolidatie ten bedrage van 1789500,— frank werd goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 10 Juni 1921.

Bij Koninklijk besluit van 2 Juli 1921 werd door den Staat overgenomen en betaald aan het Gemeentekrediet de som van 1801013,— frank voor bijzondere uitgaven door de stad gedaan tijdens den oorlog (tot 31 December 1918) voor de bevoorrading en ondersteuning der bevolking.

TITEL XII.

OPENBARE WERKEN.

Personeel.

Buiten den heer Loones Marcel, alhier benoemd als kondukteur van Bruggen en Wegen, had men in het personeel geen veranderingen aan te stippen.

Groote Wegen en Straten.

Het bestuur van Bruggen en Wegen heeft onderhoudswerken doen uitvoeren aan al de Staatsbanen op het grondgebied der stad Turnhout.

Tijdens zelfde jaar geschiedde ook de herlading der velobanen, de herstelling van den vloer der brug over de Aa en het plaats en schilderen der signaal- en richtingspaneelen.

Stadswegenis.

Alles bepaalde zich dit jaar wederom bij het gewoon onderhoud buiten de herkassieing rondom de Zegeplaats.

Buurtwegenis.

Op 28 October 1920 keurde de gemeenteraad de bieding goed van den heer Claes van Moll voor den gewonen onderhoud van den buurtsteenweg van groot verkeer n° 2, van Turnhout op Thielen, voor de som van 19971 frank.

Riolen.

De aanhoudende en hevige droogte bracht eene felle stremming mede voor den goeden afloop der rioolwaters. Niettegenstaande onze regelmatige onderhoudsdienst in-werking bleef, verspreidde het zand zich meer en meer in de riolen.

Uitspreidingsveld.

Op den grond door de stad aangekocht nabij de Aa hebben wij een rijbosch aangelegd. Al het plantsoen groeit en belooft voor de toekomst.

Hooi en toemaat hebben goede winsten opgeleverd, gezien de schaarschheid dezer gewassen in den omtrek.

Waterleiding.

De buitengewone droogte heeft dit jaar het getal nieuwe abonneuten gebracht tot het dubbel van vorige jaren.

Het dagelijksch waterverbruik beliep van 1200 tot 1600 kubieke meters.

De putten hebben altijd voldoende water gegeven, enkel daalde de watervlakte 1,05 meter.

De waterbedeeling heeft insgelijks grooten dienst bewezen daar al de omliggende gehuchten zich van water kwamen voorzien aan de waterpompjes onzer stad.

Openbare verlichting.

De statistiek over het jaar 1920, opgemaakt wegens het gazverbruik, geeft den volgende uitslag :

Maanden 1920	Aantal lantaarns	Duur van verlichting der straten in uren	Stadhuis en nachtwacht in kub. meters	Andere stadsgebouwen in kub. meters
Januari	172	58357,50	205 m ³	601 m ³
Februari	173	47537,45	157 „	587 „
Maart	172	41526,10	144 „	388 „
April	175	33132,—	120 „	91 „
Mei	175	26930,30	135 „	39 „
Juni	175	26395,50	123 „	30 „
Juli	175	28758,20	106 „	35 „
Augustus	213	44432,50	139 „	35 „
September	214	62060,—	146 „	44 „
October	307	84362,30	132 „	491 „
November	307	98501,30	209 „	726 „
December	307	112212,—	284 „	733 „
Totalen		664207,15	1900 „	3800 „

Markten.

In 1920 gaven de staangelden op de openbare markten eene zuivere opbrengst van 3038,50 frank, terwijl de staangelden der boterhal 595,60 frank opbrachten.

Keurmeestersdienst.

Ten bureele van politie werden in 1920 voor de slachting 2286 dieren aangegeven, waaronder 408 ossen en stieren, 689 koeien, 104 varzen, 939 zwijnen, 52 geiten, 88 schapen en 6 paarden.

Aan keurtaksen werd eene som van 2938,80 fr. in de stadskas gestort, terwijl er 2833,33 fr. voor den keurdienst betaald werden.

Ontsmettingen hadden er evenals vorige jaren geen plaats.

Gemeentekerkhof.

Het getal vergunningen neemt meer en meer toe. Dit jaar werden er 31 eeuwigdurende vergunningen van grond verleend, die eene ruime som opbrengen voor Stadskas, Godshuizen en Armbestuur.

Ons gemeentekerkhof verkrijgt allengs een fraaiër uitzicht door het toenemen van het getal prachtige grafzerken, opgericht op de verworven gronden.

Rivieren en Waterloopen.

De kruid- en algemeene ruiming der niet bevaar- noch vlotbare waterloopen geschiedde regelmatig.

De rol der onkosten, ten laste der boordegenaars werd goedgekeurd en bracht op de som van 2065,70 fr.

Gemeentegebouwen.

Buiten den gewonen onderhoud en de hoogst noodige herstellingswerken zijn er dit jaar 2 nieuwe klassen gebouwd bij de gemeentjongensschool der Prinsenstraat. De bieding van den heer Henri Dirx, ten bedrage van 109956,— frank werd goedgekeurd door onzen Gemeenteraad in zitting van 28 October 1920.

In zitting van den 21 Maart 1921 werd goedgekeurd de bieding van den heer Louis Brosius, ten bedrage van 492135,— frank voor veranderingswerken, bestaande in het maken van nieuwe bureelen en stadsmuziekschool in den stadseigendom der Groote Markt.

Bouwingen en veranderingswerken.

Van 1 September 1920 tot 31 Augustus 1921 werden er de volgende toelatingen verleend voor bouwen of veranderingswerken: 20 langsheen de Staats- of Provinciale wegen en 86 langsheen de Stadswegenis.

Alhier werd gesticht de Turnhoutsche Maatschappij voor het

bouwen van goedkoope woningen waarvoor de stad, bij raadsbesluit van 4 October 1920, een krediet stemde van 200000,— frank als aandeel in het kapitaal.

Hopen wij dat er spoedig zal worden aangevangen met het bouwen dezer hoogstnoodige huizingen daar de woningnood zich meer en meer doet gevoelen.

TITEL XIII.

LANDBOUW.

Algemeen overzicht.

Sinds jaren heeft men zulke buitengewone droogte en aanhoudenhitte niet meer gekend zooals in het afgelopen jaar.

Een enkele bui regen gedurende gansch den Zomer werd als eene gelukkige gebeurtenis begroet.

De putten geraakten ledig; het gras verschroeide; de grond werd ondoordringbaar.

De veestapel werd fel beproefd daar de weilanden en voedervelden gansch dor en onvruchtbaar lagen, en het handelsvoeder slechts aan hoge prijzen te bekomen was. Vele landbouwers moesten zich voorbarig ontdoen van hun vee; tot zelfs melkkoeien werden als slachtvleesch verkocht. Het afgelopen jaar zullen onze landbouwers niet licht vergêten!

De voederplanten hebben erg geleden van het watergebrek.

De voorbrengst der moeshovenierderij was gansch mislukt; de groenten werden een echt luxeartikel.

De aardappeloogst is zeer uiteenlopend; op de zware gronden was hij tamelijk goed terwijl op de lichte velden hij zeer slecht was. Gelukkig is het graan in uitstekende voorwaarden binnengehaald en gaf de opbrengst, tegen alle verwachting in, een gunstigen uitslag. De haveropbrengst was tamelijk goed. Sommige soorten van fruit waren goed gelukt. Wij laten hierna volgen een kort overzicht der bijzonderste landbouwprodukten.

OPBRENGSTEN.

De opbrengst per hectaar werd geschat als volgt :

Rogge	2300 tot 2500	kgr.
Haver	1750 tot 2000	kgr.
Aardappelen	13000 tot 15000	kgr.

PRIJZEN.

Rogge per 100 kgr.	70,— tot 75,—	fr.
Haver "	65,— tot 70,—	fr.
Aardappelen "	30,— tot 35,—	fr.
Hooi per 1000 kgr.	600,—	fr.
Melk per liter	0,70 tot 0,80	fr.
Eieren per stuk	0,48 tot 0,55	fr.
Boter per kgr.	12,— tot 15,—	fr.

Veemarkten.

Vanaf October 1920 tot en met de maand Maart 1921 werd er geene markt gehouden, uit oorzaak der heerschende veepest in België. Een koninklijk besluit beval dat het te koop gestelde vee moest geslacht worden en niet meer levend de stad mocht verlaten.

Volgens opgaaf der politie werd er volgende statistiek opgemaakt voor het te koop gesteld vee :

Maanden	Ossen	Koeien	Vaarzen	Stieren	Kalveren	Schape	Geiten	Varkens	Totaal
April	1	118	25	15	68	—	—	105	331
Mei	5	65	50	7	51	—	—	147	325
Juni	1	56	28	4	30	—	—	109	227
Juli	2	63	33	5	46	—	—	117	266
Augustus	—	32	22	2	15	—	—	63	134
September	—	86	38	6	13	—	—	147	290
Stuks vee	7	420	196	39	223	—	—	688	1573
Middelprijs Fr.	2050	1450	1050	1440	490	—	—	68	

Paardenmarkten.

De markt van 10 November 1920 telde 50 paarden en 23 veulens. De prijzen waren voor paarden : 3 tot 4000,— fr. ; voor veulens 1100 tot 2500,— fr.

De markt van 2 Februari 1921 telde 35 paarden, 28 veulens, 31 poneys en 3 muilezels.

11 paarden werden verkocht voor	2500,— tot 5000,—	fr.
19 veulens " " "	2000,— " 3000,—	"
7 poneys " " "	1100,— " 2000,—	"
2 muilezels " " "	1200,— " 1800,—	"

Prijs van het vleesch.

In 1921 was de middelmatige prijs van het geslacht vleesch per kilogram als volgt :

	2 ^e kwalit.	1 ^e kwal.
Ossenvleesch	5,— fr.	8,— fr.
Koeivleesch	4,50 fr.	7,— fr.
Vaarzenvleesch	4,50 fr.	7,— fr.
Kalfsvleesch		8,— fr.
Stierenvleesch	5,— fr.	8,— fr.
Schapenvleesch	7,— fr.	12,— fr.
Varkensvleesch	7,— fr.	9,— fr.
Paardenvleesch	4,— fr.	6,— fr.

Veeartsenijdienst.

Ten jare 1920 heeft mond- en klauwzeer geheerscht in 17 stallen. Waren aangetast van die ziekte ; 192 runddieren, 20 schape, 13 geiten en 58 varkens.

Evenals in 1919 zijn verscheidene dieren ; bijzonder kalveren en jonge varkens, ten gevolge der muilplaag gestorven of in nood afge- maakt.

De muilplaag werd ook waargenomen op een runddier dat te koop werd gesteld op de markt van Turnhout.

Tuinbouwdienst.

Tijdens het afgelopen jaar hield M. Ed. De Bruyne, tuinbouwkundige alhier, eene voordracht over de zorgen aan de planten toe te dienen.

De bloemenmaatschappij " Dodonæa „ nam deel aan de tentoonstelling der koninklijke tuin- en landbouwmaatschappij " Linnœus „ te Borgerhout en behaalde er de volgende onderscheidingen : 4 eerste prijzen met toejuichingen, 9 eerste prijzen en 10 tweede prijzen.

Dezelfde maatschappij deed op 27 Oogst 1921 een aangenamen en leerrijken uitstap naar het buitengoed van den heer graaf de Baillet Latour te Brasschaet.

Landbouwkomiteit.

Onze maatschappij telt 126 leden.

Een tijdelijke landbouwschool onder het bestuur van den heer Ph. Van Elst, landbouwingenieur van den Staat, werd ingericht en gevolgd door 70 leerlingen. Zij heeft de beste vruchten afgeworpen.

Een nieuwe leergang is op het punt aanvang te nemen en belooft even goed te worden gevolgd.

Het veekweeksyndikaat is onderworpen aan eene gansch nieuwe inrichting, welke veel beloofd voor de toekomst.

Bekwame voordrachtgevers, zijn door het stadsbestuur aangesteld om het nut dezer instelling uit te leggen.

De Vrije Kempische Paardenverzekering blijft in bloeienden toestand ; deze neemt immer grootere uitbreiding ; vele onzer landbouwers begrijpen de voordeelen verbonden aan den kweek waarop zij zich dan ook meer en meer toeleggen.

TITEL XIV.

NIJVERHEID.

Fabrieken en Trafieken.

Er werden 12 onderzoeken gehouden van gemak en ongemak tot het plaatsen of oprichten van : 1 benzinmotor, 7 gasmotors, 1 petroolmotor, 1 stoommachien, 1 stapelplaats van naphthe en 1 stapelplaats van petrool.

Handel op het kanaal.

De statistiek van het kantoor der vaartrechten der geladen schepen voor den doorvoer op en van Antwerpen, alsook op de vertakingsvaart langs Dessel, geeft van 1 October 1920 tot 30 September 1921, de volgende uitkomsten :

	Per ton van 1000 kilogrammen :
1 ^e groep : Minerale brandstoffen	18496
2 ^e „ Metaalnijverheid	472
3 ^e „ Bouwmaterialen en delfstoffen	112581
4 ^e „ Steen, aardstoffen en glasnijverheid	17467
5 ^e „ Houtsoorten	8755
6 ^e „ Natuurlijke en kunstmatige landbouwprodukten.	43670
7 ^e „ Nijverheidsprodukten (allerlei)	278
8 ^e „ Verschillende koopwaren (meststoffen en andere niet genoemde waren)	8396

Er werden 2422 vaarverloven afgeleverd voor ledige en 4078 voor geladen schepen.

De ontvangene vaartrechten voor het verlopen jaar bedroegen 46792,02 fr.

Openbare vervoermiddelen.

Wij hebben herhaaldelijk aangedrongen tot het bekomen van meer en beter verkeer op de Staatsspoorwegen. Ons werden merkelijke verbeteringen toegezegd welke echter nog niet verwezenlijk zijn geworden.

Voor de eerste maal had de stad eene som van 2971,34 fr. bij te dragen in het tekort als aandeelhoudster in de verschillende tramlijnen.

Rechtbank.

Gedurende het afgelopen jaar hadden wij geene veranderingen ann te stippen, noch voor de magistraten, noch voor het personeel.

Rechtbank voor oorlogsschade.

De heer Deripainse eervol ontslagen als hoofdstaatskommissaris is vervangen geworden door den heer Ant. Van Schoubroeck.

Werden als staatskommissarissen benoemd : de heeren Devel René en Caron René, terwijl M. Deridder Jules als werkelijken bijzitter werd aangesteld bij de rechtbank in vervanging van den heer Vueghs Henri en M. Devel Alois van Rethy, als plaatsvervangend bijzitter werd benoemd.

WERKRECHTERSRAAD

VOOR HET RECHTSGEBIED TURNHOUT.

Dienstjaar 1920.

Geschillen tusschen werkondernemers en bedienden.

Verzoeningsbureel.

Getal zaken ingeschreven tijdens het jaar	6
Getal zaken naar den raad verzonden	3
Getal zaken door den raad bijgelegd	2
Getal zaken zonder gevolg gebleven	1

Raad.

Getal zaken afgedaan door vonnis	2
Getal zaken in der minne geregeld	2

Kamer voor werklieden.

Verzoeningsbureel.

Getal zaken ingeschreven tijdens het jaar	12
Getal zaken naar den raad verzonden	5
Getal zaken door den raad bijgelegd	6
Getal zaken zonder gevolg gebleven	1

Raad.

Getal zaken afgedaan door vonnis	2
Getal zaken in der minne geregeld	3

Koophandel — Nijverheid.

BOUWNIJVERHEID. — In de bouwnijverheid bleef het werk zooals voorgaande jaar steeds zwak uit oorzaak der duurte der materialen.

Vele onzer timmerlieden en metsers verlieten de stad om in het buitenland werk te zoeken. In tegenstelling met voorgaande jaar, in plaats van uit te wijken naar Frankrijk gingen deze werklieden meest allen naar Holland waar zij werk vonden en schoone winsten maakten ter oorzake der hooge wisselkoers van het nederlandsch geld.

METAALNIJVERHEID. — In deze nijverheid was de toestand gedurende het verlopen jaar normaal en heerschte er eene nog alle felle bedrijvigheid. Het gemiddeld getal gebezigde werklieden in de ijzerfabrieken onzer stad be droeg 140.

HOUTNIJVERHEID. — De houthandel nam van lieverlede toe. Op 't einde van 't jaar had men vele bestellingen en werkte men met volle ploegen. Dit kan niet gezegd worden van de kuiperij van den heer Verwaest waar de zaken zeer slap waren.

LEDERNIJVERHEID. — Van October 1920 tot half Juli 1921 heerschte er eene groote krisis in deze nijverheid. De ruwe huiden die men eerst 8 fr. per kilogr. betaalde bereikten begin Juli nog slechts 2 fr.

Het leder verminderde bijgevolg ook fel in prijs.

Na hali Juli kwam er wat meer bedrijvigheid in dezen nijverheids-tak en stegen de huden weder in prijs tot ongeveer 3.25 fr. de kgr.

BOEKNIJVERHEID. — De crisis die zich rond September 1920 aankondigde was niet zoo erg als gevreesd werd. Tot einde April 1921 was de aanvraag zeer groot, en werden de bedrijven in volle werking gehouden. Nadien verminderde de aanvraag, verschijnsel dat zich trouwens elk jaar voordoet. Het nieuwe seizoen van drukte begint in tamelijk goede voorwaarden; de belangrijkheid en het aantal der bestellingen zijn nochtans iets minder dan de voorgaande jaren.

PAPIER- EN KAARTNIJVERHEID. — De crisis die rond Juni van verleden jaar begon hield aan tot op heden, om zoo te zeggen zonder eenige verbetering. Bijzonder het artikel "papieren" is zwaar getroffen, deels tengevolge der handelskrisis, deels tengevolge der vreemde, bijzonder duitsche concurrentie. — In de laatste twee maanden hield de toestand op te verergeren en kon er een gedeelte der verfmachines in werking worden gesteld.

In de kaartnijverheid is wat meer beweging gekomen; het is echter zeer moeilijk het zelfde aantal machines te gebruiken als voor den oorlog. Bij de algemeene handelskrisis voegden zich hier de groote invoerrechten op de speelkaarten, die verschillende goevernementen hebben ingevoerd; het gaat de fabrieken moeilijk vallen, bijna onmogelijk zijn, de concurrentie vol te houden tegen de fabrieken in die landen gevestigd.

WEEFNIJVERHEID. — Tot Juli 1921 was er gebrek aan bestellingen; sindsdien nam de nijverheid stilaan toe en verkeert thans in vollen bloei.

KANTNIJVERHEID. — Zooals te voorzien was van af de tweede helft van het jaar 1920 heeft de kantfabrikatie in het jaar 1921 het lot gedeeld van al de andere nijverheden.

De verkoop is uiterst beperkt geweest. Frankrijk de uitstekende afnemer van vroeger heeft al zijne aankopen gestaakt. De huizen van Brussel zoowel als die van Parijs verminderden ook hun bestellingen om rede van al te groote opstapeling van voorraad.

TABAKNIJVERHEID. — Deze nijverheid beleeft nog immer een bloeiend tijdvak en men voorziet dat dezelve nog zal aangroeien

door het rooken der pijp in vervanging der sigaar die niet meer in 't bereik valt van alle beurzen.

SIGARENNIJVERHEID. — Hier mag de gang der zaken als voldoende worden beschouwd. Meest al de fabrieken konden, slechts eenige weken uitgezonderd, met volledig personeel werken, niettegenstaande de toepassing der fiscale bandjes, die bijzonder in de eerste maanden van het in voege treden dezer wet den verkoop van sigaren merklijk deed verminderen en niettegenstaande de aanhoudende werkloosheid in verschillende vakken die natuurlijk ook bijdroeg aan de verslapping dezer nijverheid.

DIAMANTNIJVERHEID. — Deze nijverheid onderging nog steeds gedurende eenige maanden de grootste crisis die ze ooit doorworstelde. In 't begin der maand Mei 1921 werd er met eenige werklieden het werk hervat, doch zonder veel hoop op eenige verbetering. Na eenige weken kon men eenige werklieden meer bezigen om in September 1921 met ongeveer volle aantal werklieden te arbeiden. Hopen wij dat deze gunstige toestand nog moge verbeteren en de diamantnijverheid, eene bron van welvaart voor de stad, spoedig in vollen bloei gerake.

VOEDINGSNIJVERHEID. — De chocoladefabriek heeft slechts een gedeelte van het jaar gewerkt, daar dezelve door een brand werd vernield.

De toestand van de peperkoeknijverheid was goed; jammer dat hij ook gestremd is geweest in zijn vooruitgang door voormelden brand die ook een gedeelte dezer fabriek vernielde of onbruikbaar maakte.

Maatschappelijke werken.

Pensioenkassen.

Weinige deelnemers van gevorderden ouderdom laten zich inschrijven in de pensioenkassen ter oorzaak der nieuwe wet op de ouderdomspensioenen.

In de scholen is het getal inschrijvingen normaal.

Ziekenkassen.

Meer en meer beseft onze bevolking het nut dezer instellingen en groeit het getal deelnemers aan de verschillende ziekenkassen alhier bestaande, van dag tot dag aan. In het afgelopen jaar hebben deze instellingen veel uitgaven gehad ter oorzake van gewone kinderziekten die hier op groote schaal hebben geheerscht.

FEESTEN.

Tusschen de ontworpen feestelijkheden in te richten ter gelegenheid der onthulling van het monument ter Zegeplaats alhier, waren begrepen het Noordergouwefeest van den turnkring "Kracht en Zwier", waarvoor de stad eene toelage verleende van 4000,— fr. Hetzelve had plaats op 15, 16 en 22 Mei 1921.

De kundige turnoefeningen door al de deelnemende kringen op het Marktplein alhier uitgevoerd, verwekten terecht de algemeene bewondering der talrijke toeschouwers en werden dan ook luidruchtig toegejuicht.

Al de feestelijkheden liepen bijzonder goed van stapel en strekken ter eere van de inrichters die terecht door hunne ievervolle en eensgezinde werking grootsche feesten weten op touw te zetten en hierdoor de sympathie der bevolking weten te veroveren.

Ook maakten de pompiersfeesten deel van de ontworpen feestelijkheden ter eere onzer oud-strijders.

De Antwerpsche Provinciale Bond van Brandweerkorpsen hield te dier gelegenheid zijn jaarlijksch kongres in onze stad op 17 Juli 1921. De stad stemde een krediet van 4000,— fr. als toelage tot bestrijding van de kosten dezer feesten.

De stoet was prachtig. Ruim 50 korpsen, waaronder veel met muziek en materiëel, namen hieraan deel. Buiten verschillende afgevaardigden van de Koninklijke Federatie van België, hadden wij ook het genoegen Nederland vertegenwoordigd te zien door 3 officieren van Breda. Het bedrag der uit te loten premiën beliep 2000,— fr.

Des namiddags hadden er buiten de schouwing, concerten, enz. vrije blusch- en reddingsoefeningen plaats op de Groote Markt alhier door verschillende korpsen en een brandaanval, van een te dier gelegenheid opgetimmerd huis, door het korps onzer stad.

Het concert gegeven door de koninklijke maatschappij Orpheus op 18 Juli, om 8 uur 's avonds, sloot deze feesten die onder alle oogpunten als welgelukt mogen geheeten worden en bij onze bevolking de beste herinneringen hebben nagelaten.

De onthulling van het monument zal in den loop van het aanstaande jaar plaats hebben.

De oude boterhal is afgebroken en de markt draagt thans den naam van Zegeplaats die reeds een gansch ander en heerlijk uitzicht heeft verkregen door de breede arduinen trappen leidende naar het bijna voltooid monument en de aldaar kundig aangelegde square.

Men voorziet dat de onthullingsfeesten van het monument weldra luisterrijk zullen gevierd worden en een grootsch en vaderlandsch karakter zullen dragen, waardig der beeteekenis die hetzelve vertolkt.

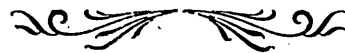
Wij laten hierna weder eenige geschiedkundige bijdragen volgen van onzen bekwamen archivaris, den Eerwaarden Heer Kanunnik J. E. Jansen, die zich steeds met den meesten ijver op zijne moeilijke zaak blijft toeleggen.

Wij blijven steeds op uw aller medewerking en toewijding rekenen voor wat de stadsbelangen aangaat.

Voorgedragen in openbare zitting des Gemeenteraads van Turnhout, den 3 October 1921,

Bij bevel :
De Secretaris,
A. Leysen.

De Burgemeester,
F. du Four.

BIJDRAGEN

TOT DE

Geschiedenis der Lakengilde VAN TURNHOUT

Als eerste vervolg van de stukken die wij verleden jaar in dit verslag opgaven, geven wij nu de keuren en breuken in het Turnhoutsche stadsarchief bewaard, waarnaar de leden van het gild zich moesten gedragen.

Het perkamenten handschrift, waaruit wij die afschreven is getiteld : *Der Gulden ordinantie van Tuernout*, meet 0,245 × 0,175 cm., telt 29 bladzijden, en is in eenen lederen band der XVIe eeuw op eik ingebonden. Vooraf staan in zeer kleine letters van onder op het eerste ledig bladzijde de naam des schrijvers en de datum der vervaardiging : *Scriptus et finitus est manu Johannis Ophem Anno Domini M^o. CCCC^o. XXII°. XI. daghe in Aprilis*. Dit kostbaar handschrift werd dus geschreven door Jan van Ophem den 11 April 1422. Zooals wij in het *Anniversarium der St Pieters collegiale kerk van Turnhout* lezen op 9 November, stierf de schrijver in 1424, woonde in de Oudaenstraat, en was gehuwd met eene zekere Jutta, waarbij hij eene dochter Katharina verwierf.

Zeer netjes geschreven in gothische letters zijn de titels en beginletters in 't rood geverfd. Soms heeft eene latere hand, waarschijnlijk in de 16^e eeuw, hier en daar en op het einde eenige nieuwe artikels er bij gevoegd.

Na deze externe critiek, moeten wij zeggen dat gansch de inhoud rolt over de wijze waarop de lakengilde hare lakens moet vervaardigen en verkoopen, kemmen, spinnen, weven, volderen, verwen, en de straffen welke de overtreders dezer regelen zullen oploopen.

Begonnen met eene regeling van den algemeenen koop en verkoop, sluiten de ordinantiën met wetten voor te schrijven aan de zegelaars die het opzicht hadden over de lakens en de goede waar verzekerden.

Deze regelen maken alzoo den eersten officieelen codex uit van het lakengild, opgericht in 1373 door de hertogin van Gelder Maria van Brabant, Vrouwe van Turnhout, en volstaan tot de goede handeling van makers en koopers. Hieruit blijkt ook hoe in die tijden men zorg droeg om goede waar te leveren en de grootste rechtveerdigheid in alles te handhaven. Uiterst gewichtig dus om den handel en wandel dezer gilde te kennen, zijn deze ordinantiën nog eene rijke bron voor philoloog en ambachtsman om de oude uitdrukkingen terug te vinden van al wat het lakenbereiden aanging.

Der Gulden ordinantie van Tuernout.

F^o 1. In den Iersten. So wie dat poerter is. coept hi enen coep van lakenne. dats te weten van stucken. oft van lakenne die men uytbuyt ter merct. ende te coep comen. Oft coept hi enen coep van wollen opte merct. ende comt een man die poerter is. mach den anderen die gheen poerter en is dien coep ontsegghen. Mer die gheen poerter en is. en mach den poerter dien coep niet ontsegghen van alderhanden wolwerke. Sowat manne die dat dade. die waers op. VI. placken. Nochtan so sal die ghene die gheen poerter en is. den poerter dien coep deylen moeten. Ende die een poerter sal den anderen den coep mede deylen.

Item. So salmen alle enghelsche wollen besien bi die waardeerders, ende daer salmen den waerdeerders af gheven daermen packinghe af heeft. VIII. groten. Ende daer men gheen packinghe af en heeft. III. groten van elcken sack. Ende vanden engelschen poeken half also vele als voirs. is. Oft waert dat men wolle daer onder vonde. diemen niet... (1) maken en mochte ghewaerdeert biden waerdeerder. So wie datse maecke. die soude verboren daer ane enen engelschen nobel. ende die laken die lijsten af. Ende daer af sal die deken verhoren en ygheliken aenden heylighen als hem dat ghenueghen sal.

Item. So en salmen gheen enghelsche wollen. achter dat si op gheworpen is. vercopen buyten der vryheit van Turnout. Ende so wie

(1) Woord uitgeschraapt.

hier teghen dade. dat hi verboren sal. also dicke als hijt dade. enen ingelschen nobel. Ende hier af so mach die deken en yeghelyc verhoeren anden heylighen als hi wille.

F^o 2. Item. So sal die deken gheven twee stale. dats te weten een van den besten. ende een vanden anderen. Ende so wat laken dat niet en vuolghede. dien laken soude af dat haecgaren. ende. VI. pl. daer an verboren. dats te weten vanden halven slechten laken.

Item. Dat elc poorter. die een jeghen den anderen copen oft vercoppen wille. die sal copen oft vercoppen met al selkenen gelde als hem beiden dat ghenueghen sal. Ende buten so salmen vercoppen. met alselkenen ghelde. als men daer overdragen sal. bi die dekens ende die ghemein ghesellen. Ende soo wie hier teghen dade. soude verboren van elken halven laken ende heelen, IIII. grot. brabant's ghelts. Ende hier af so mach die deken een yeghelyc verhoeren anden heylighen als hem ghenueghen sal.

Item. So salmen allen denghenen die ons poerters syn. aan hoer laken legghen haecgaren ende lijsten. Ende die ons poerters niet en syn. die en salmen an haer laken gheen haecgaren noch lijsten weven. Wat wevere die anders dade. die soude verboren aen elc half oft heel laken. enen ouden scilt. ende syn wevehuere ter gulden behoef.

Item soo wie dat de beste wolle uyt enen sac wollen werpe daer men laken af mochte maken vanden besten stale. ende die vercofte. soude dair aen verboren die wolle. oft also vele ghelts als si vercoft ware. Ende hier op mach die deken en yeghelyc verhoeren.

F^o 3. Item. So wie buten onser vryheit. inder hallen van Antwerpen oft Berghen. den deken. oft den ghenen die daer in syn stede ware. onghehoersam ware. oft op hem sprake. oft contrarie dede. der ordinantien aldaar. Die soude verboren enen ouden scilt. also dicke alst yement dade.

Item. So wanneer laken ghesmout. oft gheverwede wolle. ghesmout garen. oft gheverwet garen. binnen vryheiden quamen te cope. daer den dekens an twivelde. dat soude men rasteren. hi en betoende wannet hem quame. Ende en conste hi dat niet betonen. dat laken die wolle. oft dat garen. dat soude verboert syn.

Item. Soo wie dat laken coept oft vercoept. die salse verborgen binnen acht dagen. ende niet aenverden hi en hebse verborcht. so wiet dade. also dicke als men dat bevonde. soude verboren VI. grote. dats te weten. coper ende vercoper. ende nochtan so salmense ver-

borghen. Ende hier op mach die deken in yegelyc verhoeren aenden heylighen. als hem dat genueghen sal.

Item. Soo wie heel laken maect. dat hy gheen beter stucken maken en sal. dan geheel laken. So wiet dade also dicke als ment bevonde. soudent dat stuc lakens verboren. ende hier mach de deken. etc.

Van Kemmen.

F^o 4. Item. So en sal gheen kemmersse. meer dan drie steen wollen hebben binnen haren huuse van enen man. Ende si mach wel hebben twederhande wollen in horen huuse. ende niet meer. Ende waert dat si meer wollen hadde. daer soude si aan verboren. also dicke als si ghecalengieert wort VI. placken.

Item. So wat kemmerssen. yements wolle nemt in te kemmen. die sal die wolle al uyt kemmen. eer si enich ander wolle nemt te kemmen. op VIII. pl. Ende die kemhuere also dicke alst dat yement viele. selen si hebben verboert. Tot behoef des gheens diet vynt dat een derden-deel. ende dat ander den deken.

Item. So en sal geen kemmersse. die om huer komt, ne gheender hande laken maken. oft stucken. So wat kemmerssen dat daden. verboerden. XII. pl. also dicke al syt daden. nochtan so en selen si gheen laken noch stucken maken. Ende alle kemmerssen die laken willen maken. die selen moeten comen tot elken deken die gheset sal worden. Ende kies en int begin vanden jaer dat die deken aencompt. ende binnen den yersten vertennachten. weder dat si dat jaer laken maken willen. oft om huer kemmen. Ende wie dat anders dade. die verboerde den coer ghelyc voirscreven is.

Item. Wat kemmerssen gheselschap maecten. ende ander lieden hoer ghelt onder gaven. ende daden maken lakene oft stucken. [F^o 5.] Diese hen maecte soude verboren. also dicke als syt daden. waer wyf oft man. VI. boddraghers. Ende die deken salse dair op verhoeren moghen aenden heylighen. als hem dat ghenueghen sal.

Item. So wat kemmerssen. dat eens poerters wolle langher onderhielden dan vertennacht te kemmen. die soude verboren. VI. pl. also dicke als si ghecalengieert worden.

Item. So waer der gulden cnapen wolle. vonde die qualijc ghekemt wart. ende miskemt dat kenlyc ware; die wolle soudent si schoren.

Ende die wolle soudē die kemmerssen weder kemmen sonder loen van voer ende van na. Ende daer toe soudē die kemmerssen verboren een placke.

Item. So wat kemmerssen die uytganc maecte. ende buyten woude gaen kemmen sonder oerlof vanden deken. die sal verboren. XII boddraghers. In dien dat si wercks ghenoech vynden binnen Turnout. Ende die ghene die die kemmerssen te werken gheeft. die sal verborē des ghelyc.

Item. So wie dat kamme verhuert. om mede te laten kemmen die te cort sijn. Die kamme daer mense vynt die selen verboert syn. ende daertoe een placke.

F^o 6. Item. So wat kemmerssen. die selver kammen heeft die te cort syn. ende daer mede kempt. die sal men ontweslaen. Ende die sal sijs sijn op een. pl. ende diese ghescript heeft op een placke.

Item. So en sal nyement gheen kammen scerpen. si en hebben breyde ende lenghde na die mechelsche kamme. Wat kemmere diese scerpte. ende wat kemmerssen die daer mede kemden. verboerdē elc een placke.

Item dat niement scrodelinghe kaerden en sal. ende dat voirt maken te laken. hi en sal daer an legghen. vier draye lijnens garens. aen beyden siden. dats te weten aen elc side twe draye. Ende dat mach hi orberen tot sinen ghesinne ende tot synder behoef also vele als hi wille. Voertmeer wie dat vercopen woude boven sijn behoef. dat hyt den coepman segghen sal. opt laken verboert.

Item. Van noppen. ende van vlocken. soe en sal niement gheen laken maken. anders dan tot bedde clederen. Ende die mach alle man maken tot synder behoef. mer dat laken verboert op datment bevonde.

Van Spinnen.

F^o 7. Item. So wat spinsteren. die quaet garen spint. het si werpe ofte wevel. die sal verboren aen elc stuck wollen een placke ter gulden behoef. ende dat spinghelt quite. Ende dit sal die drapenier voert brengen aen den deken. op enen boddrager. In dien dat quaet garen is.

Item. So wie dat buten vrijheiden. oft binnen vrijheiden teghen dorpliede garen cochte. dat dair ghekemt oft gesponnen waere. dat garen soude verboert syn. Mer binnen beide desen prochien mach elc

jeghen den anderen garen copen sonder verboren. om laken daer af te maken.

Item, Dat gheen ambachts man. der gulden aengaende. hoghen no legghen en sal sinen loen. het en si bider gulden. scepenen. ende gesworen vander stadt. Ende daer sal hi aen verboren also dicke als hi dat dade enen ouden scilt. Ende hier af so mach die deken en yeghelyc verhoren anden heylighen. als hem dat ghenueghen sal.

Item. So waer die deken. oft die der gulden recht houden ende regeren. kasteerden laken. oft ennich wolwerck. ende dat houden hieten. Die ghene die dat en wech liet gaan. ende dieghene die dat aenveerde. ende en wech dade. verboerde elc. XII. placken. Nochtan so sal die ghene. daert ierstwerf onder gherasteert is. dat goet weder brenghen. oft also vele als dat goet weert ware.

F^o 8.

Van Weven.

Item. Dat men allen lakene. diemen binnen der vryheit van Turnout. maect tot eender lengden sceren sal. Bide die deken sal alle die sceerhoute meten. oft si lang ghenoech syn. Ende daer so sal die deken alle man op eeden. dat die wevere alle die laken. ende al die halve laken. tot dien teekene scheren sal. ende niet corter. Ende tot allen tiden. so sal die deken. die liede verhoren moghen aenden heylighen. oft haer scheerhout. bi horen weten. oft toe doen. ennich laken oft half laken corter ghesceert is. dan daert die deken getekent hadde. Ende waert dat sake. dat die deken yement vonde. die hier teghen gedaen hadde. Die man diet scheren dede. soude verboren. V. s. grot. brabant. ghelts. Ende die man oft wijf diet scheerde. waers oec op V. s. grot. brabant. Ende op een jaar syn ambacht te deylen in drien. Ende elc laken dat salmen scheren. XLII. ellen lanc. Ende dat halve laken. XXI. ellen lanc. ende der guldenbrief in synder macht blivende.

F^o 9. Item. Men sal die beste laken scheren. LIIII. twist hoeck. ende twee twisten buten ende niet min. mer meer oftmen wille. Ende men mach te neer scheren twe twist van den voors. laken. ende daer af salmen gheven vanden enen een pl. ende niet meerder en salment scheren. of dien laken dat haecgaren af. ende VI. pl. daer toe. ende vanden anderen. II. placken.

Item. Men sal die ander slecht. 1/2 laken sceren. XLV twist hoech ende een twist buten ende niet min. mer meer oft men wille. Ende men macht te neer scheren twe twiste. ende van elcken twist salmen gheven een plack ende niet neerder en salment scheren. Ende oft die telder bevonde op. VI. pl. ende die haecgaren af.

Item. So wat laken oft halve laken. daer men onghelyc werpe in vonde. die salmen dat haecgaren af schoren. ende daertoe sal hi verboren. v. s. grote brabant. In dien dat hi dat doet met subtilheiden. hi oft syn wijf. oft syn boden. Ende hier op salse die deken moghen verhoeren an den heylighen als hem dat genueghen sal.

Item. So mach een yeghelyc stucken maken aen syn lakene. Behoudelyc elken heelen laken. oft halven synre lengde voirs. Ende die deken sal tallen tiden die lude moghen verhoeren aenden heylighen. oft die heele laken. oft die halve laken haer lengden hebben ghelyc voirscreven is.

F^o 10. Item. Men sal aen dese halve slecht laken. legghen bi dat nopteken een lijnen cruys van lijnen garen. Also dat men openbaerlyc dat sien mach. ende en yeghelyc die sal dat den wever segghen. op XII. boddraghers daer an te verboren. Ende so wat wevere dat dan dat cruys dair niet in. en hadde gheleet. Die wevere die soude daer an verboren syn weve huere. Ende die dat dan dede weven. ende hadt den wever gheseit. die en soude dair ane niet verboren.

Item. So wat laken dat ghemaect wordt van menegherhande wevel. dat sal men in also menighen stucke sinden. als daer menegherhande wevel toe is. ende gheven den luden die stucken weder. uytghenomen. dat dat laken wel mach syn van twederhande wevel.

Item. So wat wever. dat een laken te clein maecte. ende men hem garens ghenoech leverde. dats te weten van wevele. wat die verboren soude. een quaertier van enen ingelschen nobel. ter gulden behoef. Ende daer toe so en sal hi niet hebben van sinen loen. ende dat tot gheens behoef dies dat laken is. ende die haecgaren af.

Item. So wat wevere een onghelijc pipe in een laken weve. die soude verboren. VI. placke.

F^o 11. Item. So wat wevere. oft voldere. uytganc maecte voir een merct. dat hi dat jaer dair na niet weven oft vollen en mach noch en sal. op enen ouden. scilt. Ende so wie hen weder te weven sette. oft te werckene gave. op enen ouden scilt.

Item. Men sal gheven van enen laken te weven. van Bamisse tot

ingaende meerte. XXII. grote. Ende vanden halven laken. XI. grote. ende niet meer. Ende van meerte tot weder om Bamisse. van enen laken. XX. grot. Ende vanden halven laken. X. grot. Ende vanden grauwen laken eest wynter of somer. XX. grot ende niet meer, so wie dat meer name ende ment bevonde. soude verboren syn wevehuere. Ende dien machse die deken af verhoeren. etc.

Vanden Volders.

F^o 12. Item. Die volders selen tot enen witten. tot enen bleeken. ende tot enen blauwen laken. doen drie dobbel cloet eerden in syn wasschen. ende niet min. Ende dat nu dat laken niet ter spoelen brenghen en sal. het en si vol wasschen. ende volkaert tot op een dracht. Ende als dat laken dic ghevolt is. so salmen hem dan noch enen vorsch en cloet eerden gheven. ende die so samen wel intreden. Ende dan so sal men dat laken wael ruwen in synder eerden tot op een dracht toe. ende die soo salmen doen als dat laken uyt gesteken is. So wie dat niet en dade. dat hi verboren soude sinen loen van den laken. ende dair toe. VIII. boddraghers. Ende hier op so sal die deken die volders moghen verhoeren anden heylighen. als hem dat genueghen sal.

Item. So selen die volders. tot enen grauwen laken. oec doen drie cloet eerden in syn wasschen ende niet min. Ende dat moghen si uyt steken also dicke als si willen. ende hen profitelec sal duncken. Ende dat en salmen niet torcken. my en sal daer een dracht op kaerden. Ende als dat laken oec dick is. dan salmen hem oec enen vorsch en cloet eerden intreden. So wie hier tegen dade. dat hi verboren soude als voirscreven is. dats te weten sinen loen. en. VIII. boddraghers.

Item. So en sal niement vollen. hi en si. XV jaer oudt. Ende altoes twe op een laken. so wie des niet en dade. die soude verboren. VIII. boddraghers.

F^o 13. Item. Dat die volders. tot twe daghen een laken uyt maken selen. ende niet meer. het en ware dat die meters duchten dats te doen ware. dat si dan des ander daghes dat laken moghen verbeteren. bi haer ander werck. wie hier tegen dade. die soude verboren. VIII. boddraghers.

Item. So wat ghespanne. dat een laken besteet te maken. dat dat

ghespan dat uytmaken sal. Wie hierteghen dade. die soude verboren. VIII. boddraghers.

Item. So wat volder. die een laken oft stuck mismaecte dat ghecalengieert worde. als van mismakene. dat sal hi beteren met handen oft met voeten. Ende oft si dat niet ghebeteren en connen. so selen beide meester ende cnapen. horen loen beide hebben verloren. Ende daer toe verboren. VIII. boddraghers. ter gulden behoef. Ende dat sal den ghenen te baten comen die laken toe behoert. te weten die volhuere.

Item. So wat voldere. die een laken oft een half laken smout vuyl maecte. ende men dat bevynt. die sal daer an verboren syn volhuere. nochtan so sal hi dat smout uytdoen.

F^o 14. Soo sal men alle laken smouten met boteren. ende met anders gheender waren. So wie anders smoute wolle. die soude verboren. an elc heel ende half laken. also voel als die volder. daer an soude verboren. als voirs. is. Ende hierop so mach die deken een yeghelyc verhoren anden heyligen. als hem dat ghenueghen sal.

Item. Men sal gheven van enen laken te vollen. XXII. pl. van enen witten ende blauwen laken. XXII. pl. ende die cnapen horen. loen. als si voer hadden. So wie meer name soude verboren also dicke als mient dade. VIII. boddraghers. Ende hierop sal die deken die volders moghen verhoren als hi wille.

Item dat men alle laken ende halve laken. die haecgaren ende lijsten hebben sal brenghen inde hallen. als si droge ende wel ghevolt syn. ende daerselense die ghesworen meters meten over den rugghe. die heel laken. XXX. ellen lanc, ende II. ellen breed. Ende die halve laken. XV. ellen lanc. ende II. ellen breed. tusschen lijsten ende haecgaren. Ende dan salmense daer seghelen. sijn si des weerdich. Ende so wat meter hier contrarie jeghen dade. soude verboren aen elc laken oft half laken. VI. placken. Ende waert tsake dat daer enen meter ghebrake. dan mochte die ander meter met enen zegheleer meten.

Item die volders selense brenghen ter voorghenoemder plaetsen op rebel te sine tegen die gulde. ende hierop machse die deken verhoren. etc.

Item waer tsake dat yemant sinen laken of halven laken byteken gawe. ofte dat nopteken niet en verbonde. oft den meters te kennen gawe. daer si bi mochten weten wien dat toebehoorde. ofte dat si. ofte [F^o 15.] die volders. oft yement anders sonder die eet daer op ghedaen

hebben. bi die laken stonden. die wile dat mense meten soude. dat si tot elken male verboren sele. II. s. grot. Ende hier op machse die deken verhoren.

Van Verwen.

F^o 16. Item. So en sal niement houten noch met ghehouter wollen menghen. noch met gheender ander valscher verwen. verwen laken oft stucken. oft voir zieden oft meeden. eer dat hoech ghenoech gheblaut is. So wat verware dat dade. verboerde een jaer syn ambacht ende enen nobel enghels. Ende dieghene diese verwen dade. verboirde dat laken. oft dat stuc. ofte die wolle. Ende hierop mach die deken een yegelyc verhoren over den heyligen. als hem dat ghenoeghen sal.

Item. So wat verware met calke scoude laken. oft met pruysschen asschen stucken oft wolle. die soude verboren 1/2 jaer syn ambacht. ende II. s. grot. ende die deken sal die verwers moghen eeden. alst hem ghenueghen sal.

Item. So wat verwere dat verwet. die sal elken man van sinen aluynen ende mede syn gewichte gheven. ende leveren metten gewichte nae dat syns goets is dat hi den verwere levert. Soe wie dat anders dade also dicke als hyt dade. so verboirde hi drie grote. en daer af so machse die deken ghehoren aenden heyligen als hem dat ghenuegen sal.

Item. So wat verware een laken misverwet. so dat dair bi ongezghelt blijft. daer sal die verware an verboren. XVI. boddraghers tot gheens behoef die dat laken is. ende daer toe. XII. grot. ter gulden behoef. Ende eest also misverwet. dat laken dat sal die verware selver ghelden ter goeder mannen segghen. Indien dat ment niet vonden en mach. mer dit selen die zegheleers den deken aenbrenghen.

F^o 17. Item. So salmen dese halve laken verwen al in den laken op dat men wille. Ende die ander beste laken salmen verwen inder wollen. ghelyc als men ghedaen heeft. ende so wie anders dade. die soude verboren van elken halven oft heelen laken. VI. boddraghers.

Van den zegheleers.

F. 18. Item. Dat niement en sal syn laken af moghen doen vander ramen. als ter ramen comen is ende gheclauwiert. die zegheleers en

hebbent besien. ende hi en hebs oerlof van den zegheleers. So wiet dade. beide ramere ende dies dat laken ware. elc van hen soude verboren. eenen ouden scilt. het en ware van noetsaken die openbare ware. Ende dat die gesciede van storme. van wynde. van brande. oft van des ghelike.

Item waert dat sake dat een mensch seinde syn laken ter nopperien. ende hi bevale dat men dat wael nopte. wordt dat daerboven ghecalengieert van noppen. dien broke souden die nopperssen ghelden. welken broke dat is. XX. s. payments. Ende dairtoe so en selen die nopperssen vanden noppen niet hebben.

Item waer dat sake dat yement tot sinen huysede dede noppen. ende een besproken ghelt syn laken aende nopperssen hiet bestaden. worde dat ghecalengiert. dien brooke soude die man schier ghelden. ghelyc voirseit is.

Item alle lakene ende halve laken. die de segheleers opte rame vyn den. ende qualyc ghenopt syn. also datse die segheleers calengieren. ende hen dunct dat mense opte rame niet wael ghebeteren en soude kunnen. die selen die segheleers af doen doen. ende die salmen suveren opten scoot oft over die peertse. ende dan salment weder op die rame doen.

Fo 19. Ende alst also ghebetert is. dat seghelens weert is. so sal men dat seghelen. Ende en eest niet ghebetert. dat syt anderwerf calengieren. so moet ment noch af doen en suverent. tot der tyt toe. dat wael ghesuvert is. Ende dan salment wael moeten stoppen heves te doen. ende oec doen striken met kaerden. So wat nopperssen dat hier teghen dade. dat die verboren soude vanden iersten calengieren. XX. s. payments. ende vanden anderen calengieren. II. grote.

Item allen laken. ende halve laken. die des zeghels derven moeten. om dat si qualiken ghenopt syn. daer sal die nopperse an verboren. also dicke als dat ghevelt. XX. placken.

Item. So is gheordineert bi di scepenen. ghesworen. ende bider gulden. als van dachloen. van Joffrouwen die te werc gaen. als van noppen. ende van verlesen. wat si hebben selen. In novembri. decembri. januario et februario. dat is te weten. V. vliguyt. Ende inden meerte. aprille. septembri ende octobri. so selen si hebben. VI. vliguyt. Ende van ingaende meye tot ingaende gherstmaent. selen si hebben. VIII. vliguyt. Ende so wie dat meer name oft gave. van meesters. van vrouwen oft van boden. op enen ouden scilt ter gulden behoef.

Ende dien te deilen in drien. dat is den here. der poirt. ende der gulden. Ende hierop so mach die deken enen yegheliken verhoren aenden heylighen tot synder moeten.

Fo 20. Item. So salmen vier segheleers setten. die selen zeghelen alle laken die des zeghels weert syn. ende anders niement. also verre als si inder stat syn. ende aen hen gheen ghebrec en is. Mer waer dat sake dat si uter stat ware. oft dat hens ghebrec ware. dan so moghen die ouermans om gaen zeghelen.

Item. So wie met beheindicheden. oft met subtylheden oft met loesheiden. enen zeghel. oft einich loet. enen laken oft stucken aenhinghe. op de spyt vanden zeghel. So wie dat dade hi soude verboren. V. s. groten. ende dat laken oft dat stuk ware verboert.

Item men sal zeghelen allen den ghenen die binnen onser vryheit ende clocslage wonrechtig syn. ende die ons poirter syn. Ende die ons poirter niet en syn. die en salmen niet zeghelen. Uytghenomen begghinen. wedewen en de eenloken meysens. Soo wie hier boven zeghelen dade. verboirde enen ouden scilt. nochtan so salmen den seghel af doen.

Item. Waert dat sake. dat yement die van binnen ware ennich laken dat van buten quame. oft dat yemant van van buten gemaect hadde. dat laken dade zeghelen voir syn. ende dat syn niet en ware. dat laken ware verboren. Ende diet seghelen dade. soude verboren daertoe. XX. s. groten. ende dat laken te leveren. oft XX. gulden holants dair voir.

Fo 21. Item. So wie een laken maect ende poirter is. dat sal men seghele eest seghelens weert.

Item. Een laken dat seghels weert sal syn. ende dat men seghelen sal. dat moet hebben syn breide opte rame. ghelyc als gheordineert is. ende al tot eender lengden setten. ghelyc men voirmaels ghedaen heeft. Ende het moet wael ghenopt syn. ende ghelyc tusschen twee haecgaren ende gheheel. Ende al waert drie ellen ghescoert. men soudt zeghelen. indien dat wael ghestopt wordt. ende weder op die rame gheset wordt tot synder lengden. ende tot synder breyden. bi rade der zegheleers ende der ouermans. Ende dat sal men den coepman segghen met orconden. wie des niet en dade. die sal verboren. XII. groten. also dicke als hyt dade. Ende diet den ghereider niet en seide. die salt selve verboren.

Item. Waert dat yemant een laken overmids ontwe wonde. oft dat

haecgaren af woude. dat mocht een man weder doen maken. ende weder ter ramen doen setten tot synder lengden ende breyden. Ende dan soude ment zeghelen indien dat seghelens weert ware. ende dat sal alle man den coepman segghen met orconden. Wie des niet en dade. die sal verboren. II. s. groten. also dicke als hyt dade ende alst viele.

Item. So en sal niemēt laken breyden dat ghesejelt is noch na men hi en hebben den groten zeghel af ghedaen. eer hys beghint. wat ramere diet dade. waers op. III. pl. Ende die ghene diet ramen dade VI. pl. uytghenomen gheverwede laken metten iersten cleinen lotē. F^o 22. Item. Waert tsake dat die zegheleers oft die ouermans als ghebrec ware ande zegheleers ennich laken oft halve laken seghelden met versuymtheiden. ende hen namaels dochte dat niet seghelens weert en ware. daer af so moghen si dien zeghel afdoen. ende ontseghelent sonder verboirte. oft een man brengt weder ter ramen.

Item. Waert dat sake. dat yement floet van sinen laken. oft stucken af ontviele. So wat mannen die dat ten heylighen dorste sweren dat te voren gheloet was. die en sal dair niet an verboren. Ende dat sal men hen weder loten sonder haren cost.

Item. So selen die zegheleers alle daghe aen die rame gaen. een ure voor den noenen. oft een ure dairna. ende alst noet is. waers die zegheleers niet en daden. so soudē si verboren. II. groten. also dicke als sys weygheerden. Ende so wie dat de zegeleers haelde. alst ghenen noet en ware. soude verboren. II. groten.

F^o 23. Item. So wat laken. dair die zegheleers an twivelen op die rame. dat men dat afdoen sal. ende halent over die. peertse. ende bi den ouermans dat si dat dan zeghelen selen. eest dat sake dat zeghelens weert is.

Item. So sal men die beste laken breiden. XI. vierendeel breet ende niet min diemen zeghelen sal. Ende dese salmen maken van enghelscher wollen ende van goeder hierlantscher wollen. ende op dat stael. Ende soo wie ander wolle dair toe dade dan voirscreven is. die soude verboren enen ingelschen nobel. ende dien laken salmen afschoren dat haecgaren. Ende hierop so mach die deken een yege-lyc verhoren aenden heyligen als hem dat ghenueghen sal.

F^o 24. Item. Men sal gheven den zegheleers vanden groten zeghel. II. vliguyt. Ende si selen die laken zeghelen op die rame. ende dat ghelt salmen laten tot des ramers huys. op enen boddragher. Ende

die meters ende steelders selen hebben een scuerven. Ende si selen die laken seghelen. Ende elc steelder sal zeghelen als hen laken thuys comen. ende ghenoech gheblaut syn. Ende waer si des niet en daden elc staelder op enen boddragher van elken laken.

Item. Wāert dat sake dat yement ennich laken buyten der vryheit van Turnout maken dade. dats te verstane. dat hyt dede weven oft vollen buiten vryheyden. dat laken waer verlorēn.

F^o 25. Item. So en sal nyement ne gheen laken corten. achter dien tijt dat si gheseghet syn vanden zegheleers. noch dat haecgaren weder aen nāyen. So wie dat corte. ende dat haecgaren weder aen naeyde. na dat voirscreven is. die verboirde also dicke als hyt dade. V. s. groten brabant. ende dair toe so soude dat laken verboirt syn.

Item. So wie een half oft een heel laken. niet en dade meten. alst haecgaren ende lyst heeft. die sal daer aen verboren. XXIII. placke.

Item. So wie dat volghde enen coepman nae. voir eens anders mans pyl opte halle. ofte te mercten buten sinen stalle. voir enighen anderen stal. om den coepman neder te halen. verboirde also dicke als hyt dade. XII. placke.

F^o 26. Item. So wat manne met ghewande van Turnout. uytvoeren buten Turnout. ende te vryen mercten te wat tiden dat ware niet anderen lieden van Turnout. die uyt voeren met ghewande te dier tyt. daer soudē si hueren een huys. twe ofte drie na davenant van dien ghewande. dat si tot dier mercten brachten. na haren besten orbere met ghemeinen consente. Ende dair sal ellic man sinen stal ende sinen pyl maken. ende settent ghelyc als hem tgerecht loet ende cavel gheven sal. So wie anders dade en hier teghen. hi waers op. X. s. groten. also dicke als hijt dade. In dien dat hi ghecalengiērt worde van den deken. oft van yemende die in syn stat ware.

Item. So wie dat ennich laken oft stucke. dat buten der vryheit van Turnout ghemaect warē cochte. ende dair ander verwe an leyde. om dat te omlyremen. ende onder onse ghewande. ende ghelyc onsen ghewande. binnen onsen laken huys vercopen woude. die verboirde also dicke als hyt dade. II. s. brabant. ghelts van elken heelen laken oft halven.

Item. So salmen dese halve laken setten op hoer selven inder halven. ende niet onder die beste. Mer men mach wel een goet half laken. oft meer. setten onder die slecht halve laken. Ende die beste selen

staen op hen selven. So wie hier teghen dade. die soude verboren aen elc halve laken. VI. boddraghers.

F^o 27. Item. So wie ghestolen wollen. garen. oft laken cochte. dat men beproeven conste dat gestolen ware. dat goet sal verboirt syn. ende dair toe enen nobel. enghels. Ende hierop so mach die deken den copere ende den vercopere verhoren anden heylighen wanne hem dat conte ware. op dat hi wille.

Item. So salmen den ghereyders gheven. van enen laken te ghereyden. V. placken. ende niet meer.

Item. So salmen gheven. van elken halven laken te ghereyden. III. placken. Ende vanden anderen. also als men heeft ghegheven.

Item. So wie overhorich ware sinen deken. also dicke als hi dat dade. so waer hys. op. II. oude grote.

Item. So wie enen anderen beclaechde van enegherande ghebreke dat hi te hem waert te segghen hadde. van enegherhande wolwerke. die ghene die achter bleve souds syn op een placke.

F^o 28. Item. So wie in ghebreke ware van sinen arbeide. ende dat winnen moeste met rechte. dair af soudemen ghenoech doen bi sonnen schine op dat van wolwercke ware. ende waert van wolwercke dat van ghenen arbeide toe en quame. dat soude men ghelden binnen den derde daghe. ende also langhe sal hi pande houden van wolwerke ende niet langher. en die vercopen.

Item. So wie ghecoren wordt. om der gulden recht te houden. oft te helpen houden. die saelt doen. dair hi toeghenomen ende gheset wordt. ende waer hyt weder seide. so sal hi verboren enen ouden scilt. ende dairtoe sal hi een bevairt doen tot Colen ten heylighen drie coninghen. Nochtan so sal hi daer toe doen die officie. dair hy toe ghenomen wordt.

Item. So wie versprake oft op liepe. die der gulden recht voeren. dats te weten den guld deken. den ouermans. den zegheleers. den meters. oft anders yement die inder gulden recht syn. om der gulde recht wille. die sal verboren als men dat beproeven can. oft alst die ghenen op sinen eedt der nemen dairt op ghesproken wordt. tot elken male enen ouden scilt. ende enen wech tot Colen ten heylighen drie coninghen.

Item. So wie hen rebel maecte. teghen dese ordinantie voirscreven. die is op een jaer syn ambacht. ende enen wech tot Colen. oft enen ouden scilt dair voer dien wech.

F^o 29. Item. So wat laken dat vondens weert is. ende syn loet heeft van lengden en van breyden. dat salmen vonden metten iersten lote. Al eest dat sake dat men niet zeghelen en mach. nochtan saelt syn ierste loot behouden.

Item. So wat heel laken dat ghecalengieert wordt te grof is. dat salmen in tweeken stucken scoren. ende dat haecgaren af doen. Ende dair aen verboren. X. groten.

Item datmen aen die heel laken gheen stucken sceren en sal. soe wie dat dade ende ment bevonde. souden verboren. VI. groten. Ende daer op mach de deken iniegheliken verhoren aenden heyleghen. etc.

Item. So en salmen gheen heel laken ter merct waert voeren. di en hebben. drie nachte inde persse ghestaen. Ende die halve laken. twee nachte. So wie dat niet en dade. soude dair aen verboren aen elc laken oft halve. II. s. groten. Ende dair af so mach die deken verhoren die ghereiders ende yegelike als hem dat genoecht.

STADSARCHIEF TURNHOUT. Klein perkamenten register der XVe eeuw. met lederen inbindingsband der XVIe. Zie beschrijving hiervorens.

Akte van Maria hertogin van Gelre, Vrouwe van Turnhout, verleenend aan de Lakengilde harer Vrijheid een eigen zegel te mogen gebruiken tot het zegelen der lakens.

(2 Februari 1373.)

Wi Maria van brabant bi der ghenaden gods.. hertoghinne van Ghelre ende.. Grevynne van Zutphenne, doen kond allen luden dat wi overmids ghemeinen orboir ende profyt der goider lude onser vriheit van Turnout ende van oude Turnout hen ghegheven hebben ende gheconsenteert gheven ende consenteeren mit desen brieve voir ons ende voir onse nacomelinge ewelyc dat si enen ghemeinen laken seghel hebben moghen, ende dat die Scepenen van Turnout eendrechtelyc bi raide ons Schouteite van Turnout die nu is of namaels wesen sal kiezen mogen van jaire te jaire vier goide wittighe knapen gesworen te wesen vanden lakenen ende wolwerke tot Turnout die seghelen selen mit den gemeinen laken seghel van Turnout alle der

gheene laken die binnen den tweën prochiën van Turnout ende ouden Turnout wonende syn, also verre als die lakene bi den vier geswoeren voirscreven goit ende seghellen van den selen worden welke geswoerne koeren maken mogen tot onser behoef ende die meerren ende minderen bi raide ons Schouteiten ende Schepenen van Turnout die nu syn of namaels wesen selen op weven op vollen kemmen spinnen noppen ende anders op alle wolwerc, alsoe dicke ende menichwerf als hem dat ghemeyn orbair duncken sal. Ende voirt selen tsepenen van Turnhout die voirscreven geswoerne ontsetten mogen ende andere geswoerne kiesē alsoe dicke als hen dat ghemeyn orbair duncken sal, ende altoes bi raide ende consente ons Schouteiten van Turnout die is of namaels wesen sal, alle argheliste ende subtile nye vonde in dese voirscreven saken uyt gheset want wi niet en willen dat die onsen goiden luden voirscreven enighe onstade of hinder doen moghen tot alselcker vriheit ende ghiste als wi hen in desen brive ghegheven hebben, mer wi willen dat hen dese ghiste ende vriheit vast ende onghebroken ewelyc blive. In kennissen des soe hebben wi desen brief doen seghelen mit onse seghelē. Ghegheven int jair onses heeren dusent drie hondert drie ende tseventich, op onser vrouwendach te Lichtmisse.

STADSARCHIEF TURNHOUT. Doos charters. Oorspronkelijk perkament H. 0,14; B. 0,245. Aan perkamenten staart, stuk rood gotisch klein zegel der Hertogin: getweedeeld 1. rechtstaande gekroonde leeuw; 2. boven twee rechtstaande leeuwken, onder hetzelfde. Randschrift; Sc....bant.

**Opene brief van de hertogin Maria van Brabant, waardoor
zij het oprichten eener Halle aankondigt.**

(18 Augustus 1394.)

Wy Maria van Brabant bi der ghenaden gods hertoginne van Ghelre ende Grevinne van Zutphene maken kond allen luden dat wij aenghesien menighen dienst die onse goede lude van onser vriheit van Turnout ons langhen tyd ghedaen hebben ende noch daghelycs

syn doende soe dat wy hen dair omme billic gonstich moeten wesen, hebben om hoeren ghemeinen orbair ende profyt voirt te setten en te meerderen een halle doen maken die tot Turnout op die marct zudewart van der kercke doen setten die welke wy onsen luden van Turnout mit den gronde dair sy op steet verpacht hebben ome sesse goede oude grote tornoyse tsjairs erfelycs tsyns ons ende onsen erfghenamen na ons comende dair af alle jair opt Sinte Dyonys dach in octobri te betalen mit als selken vorwairden dat die van Turnout die vorschreven halle selen hebbe besitten ende vrilic gebruiken tot hoeren meesten ghemeinen orbare na hoers selfs ordinantie ende goetduncken sonder ons of yman van onser wegenden des te versoecken of te vrighen ende sonder arghelest tot ewighen daghen. In kennissen des hebben wy onsen seghel aen desen openen brief doen hanghen. Gegheven opten achtenden dagh in Augusto int jair ons heeren dusent driehondert vire ende tneghentich.

STADSARCHIEF TURNHOUT. Doos charters. Oorspronkelijk Perkament H. 0,13; B. 0,30. Aan perkamenten staart klein rond zegel der hertogin. Onder gotisch troonhemel en zijdaken, een engel vasthoudend een vlak waarop; getweedeeld; 1. een rechtstaande gekroonde leeuw; 2. boven, twee rechtstaande leeuwken, onder hetzelfde. Diam. 0,045. Randschrift: Maria.....

Privilegien van de Lakengulde.

Karter van Hertogin Joanna van Brabant.

Brussel 24 Maart 1401 (st. Kam.)

Johanna bider graciën gods Hertoginne van Lutzemburg van Lothrich van Brabant ende van Lymbourg Marcgravinne des heilichs Rycs. Doen cont allen luden die desen brief zullen zien of horen lesen dat wy die uterlyc begeven ende altoes voer hebben oirboir ende pourfyt onser onderzeten alsoe wy schuldich syn te doen op dat sy ons oic des te bat mogen dienen omme die goede gonste die wy dragen tonsen goiden luden van onser vriheit van Turnhout, ende gemeine neringe hanteringe van vorderliker comenschappe aldair te

groyenen, ende onder hen te sterkenen ende te meerderen den selven onsen goiden luden die nu dair syn ende namaels wesen selen gegeven hebben ende verleent, geven ende verlenen mit desen brieve voir onsen erven ende nacomingen tewege dagen ommermeer: een gulde van wolle werke te makene ende draperie te hanterene, overmids mogeliken ordinanchien die onse goide luden van onser vriheit voirscreven tegenwordich ende toecomende mit den scepenen ende geswoernen der selver onser vriheit een doechtichlyc dair op talle tiden selen moghen ordineren ende maken, also verre als die niet en syn tegen onse heerlicheit. Ende hebben den selven onsen goiden luden die nu syn ende namaels syn sullen inder selver onser vriheit gewilkercoert geconsenteert, ende geoirloeft, willecoren consenteren ende oirloven mit desen brieve, goide ordinanchien statuten ende bedwangen op hen selven ende op die gheene die wolle werken hanteren of hen dair mit generen in onser voirscreven vriheit te makene: Ende die te meerderen ende te minderen te hogen ende te nederen also dicwil als dat behoeven ende gemein pourfyt sal syn, ons ende onser vriheit. Ende dat altoes mit raide der schepenen ende der geswornen onser vriheit voirscreven ten tyden altoes synde, gelyc ende alsoe als hen ende den ghenen die de gulde voirscreven selen hebben te regeren alsoe hier onder bescreven staet op hoiren eet, die sy van hare officien gedaen selen hebben, gemeyn oirboir ende profitelic sal dunken wesen, omme onse voirscreven vriheit te sterkenen ende ghemeen neringhe ende comescappe aldair op te trecken te beteren ende te meerren. Bi also dat wy ende onse erven van allen boeten ende broeken die dair in gevallen selen hebben selen dat derdendeel, dander derdendeel onse vriheit van Turnhout om die mede te sterkene. Ende dat derde derdendeel die gulde voirscreven om die dair mede te regeren ende staende te houdene. Die welke boeten ende broeken wy geoirloeft hebben ende gewichtigd oirloven ende mechtigen mit dese brieve biden schepenen ende geswoernen voirscreven ende den gheenen die inder voirscreven gulden recht wesen selen, te gwetene te overdraghene ende te stellene inden ordinanchien boven geruert. Ende die boeten ende broeken bi dengenen die inder gulden recht syn ende dair toe selen werden gedeputeert, te vorderen te vervolghene te eyschene tontfanc ende te getrigene dair die selen verschinen met also dat men dair af elc jairs voir onse gemein vriheit int openbair rekeninge sal sculdich syn te doen dair onse rentmeester van Turnhout

die ter tyt sal syn bi comen sal. Ende onse derdendeel vanden boeten ende broeken voirscreven ontfanen tonnen behoef vanden officieren van der gulde voirscreven die hen dat dan overleveren selen. Ende omme dese voirscreven gulden overmids mogeliker ordinanchien boven geruert tewege dagen te bat staende gehouden te bliven. So willecoeren wy ende verlenen onser voirscreven vriheit van Turnhout dat men voirtane alle jair biden scepenen ende geswoernen aldair kiesen sal moghen mit gemeine raide als voirscreven is ut onsen goiden luden portren onser voirscreven vriheit ten tide en ten datte dat hen genuegen sal twee goede wittege knapen die hen mitste ende oirdoirleckste daer toe dunken salen omme dat jair guldekens te wesen, ende selen dairtoe haren eet doen alsoet dair toe behoirt ter ordinanchien vanden scepenen ende geswoernen voirscreven. Ende die guldekens selen macht hebben die voirscreven gulde overmids den ordinanchien vanden wollewercken ende draperien voirscreven ende oic die ambachten dair toe behoirende gelyc nu ware geraemt mach syn ende namaels geordineert sal werden ende ghemaect, te regerene ende te te doen houdene. Overmids den boeten ende broeken die dair op syn ende selen werden geset. Ende oic des ghelyc te kiesene ut onsen goiden luden poertren van Turnhout alle jair opten selven tyt viere goide wittege knapen omme dat jair gesworen raidsluden van der gulden te wesen die alle sake der gulden aengaende met den voirscreven guldekens selen helpen houden ende regeren ten meesten oirboir ende profyt der gulden ende onser vriheit van Turnhout voirscreven selen oic dair toe dan moghen kiesen, ut den portren der selver onser vriheit viere goide wittege knapen die hen mitste ende oirdoirleckste dair toe dunken selen omme dat jair zegheleren te syn. Ende ten eynde vanden jair selen twee die oudste af gezet werden ende in haer stad twee andere wittege knapen portren van Turnhout weder gecosen ende geset worden, die mit den anderen twee die aen bliven dat jair durende zegeleren selen syn. Item selen sy oic moghen kiesen alle jair ten selve daghe ut den porteren van Turnhout voirscreven twee wittege persoenen die hen dair toe oirbelicste dunken selen om der gulden knapen dat jair te wesene ende te doene alle saken der gulden voirscreven aengaende. Die welke gezworen, raidsluden, segheleren, ende knapen jairlex als voirscreven is gecoren elc jairs ten aencomene van hoeren diensten gheeidt zullen werden van den twee guldekens die opte selven tyt gesworen ende gheeidt zullen

hebben geweest Ende selen guldekens gesworen, raidsluden, seghele-
ren ende knapen niet langher dan een jair te mael in haren ambäch-
ten bliven. Ende binnen twee jaren dair na dat si af gaen, aen die
selve ambachte dair sy in geweest hebben int voirscreven jair, of aen
ander ambachte der voirscreven gulde aengaende niet mogen comen
uitgenomen dat men voir die twee oudste zegheleren, dats te weten,
die lanxste gediend hebben alle jair twee ander in hair stad weder kie-
sen sal. Ende of enich vanden ambachten of dieneren vander gulde
voirscreven binnen tide syns diensts aflivich worde, so sal men bi
raide der schepenen, guldekens ende der gesworen vander gulde voir-
screven enen anderen goiden witteghen knape ut den porteren van
Turnhout kiesen in des gheens stad die m— smen (sic) dienst aflivich
worden ware, die geeidt sal werden inder manieren also voirscreven
staet. Ende sal dese gulde ewelyc voortane van alsulken regemente
ende draperie also voirscreven is, ghehanteert geregheert wesen ende
staende bliven sonder enich veranderen of verwandelen bi ons of
bi onsen erven der af te doen. Dairom loven wy Hertoginne aggrée-
ren ende confirmeren voir onse erven dbegryp des briefs in allen si-
nen poincten clauselen ende articlen. Ende alle die ordinanchien die
in oirboir ende pourfyt van ons onsen erven ende der voirscreven
onse vriheit int geven syn ende selen werden geordineert om die
vaste stede ende onverbrekelic te houden teewege daghen sonder
dair tegen te doen in tiden toecomende. Behoudelic altoes dien dat
sy een gheens saken en setten, ramen, ordineren, noch doen die teghen
onse heerlicheit syn of wesen mochten of oic tegen den vriheiden
rechten ende privilegien die onse voirseten of wy onsen voirscreven
goiden lieden van Turnhout of enigen anderen van onsen lieden of
onderseten gegeven ende verleent hebben ende behoudelic altoes
eenen ygeliken sinen recht allen arghelist uitgescheiden. In welkerda-
nige orkonde ende tewige vesticheit wy onsen zegel aen desen brief
hebben doen hangen. Gegeven te Brussel. XXIII. dagen in merte.
Int jair ons heren dusent vierhondert ende een na ghewoente des
bisdoms van Cameric.

Per Dominam Ducissam personaliter presentibus
Domino de Bergen et Domino Jo. de Ophem
magistro hospien. DE OPSTAL.

STADSARCHIEF TURNHOUT. Doos charters. Oor-
spronkelijk perkamenten brief. H. 0,35 : B. 0,52. Aan
perkamenten staart geel gotisch zegel der hertogin
(0,95 diam.) ; vlak plat gedrukt.

Presentata 3 Julii 1753.

Requeste der stad Turnhout om de nijverheid uit te breiden.

(3 Juli 1753.)

Aen de keyserinne ende coninginne in haeren sou-
vereinen raede geordonneert in Brabandt.

Verthoonen met behoorelycke eerbiedinghe die hooftschouteth
schepenen gesworens ende gecommiteerde gegoydens represen-
terende het corpus der stad ende vryheydt Turnhout dat binnen dese
selve stad eertydts heeft gefloreert de fabrique vande drapperye ende
laeckenmaeckerye soodaenighlyck dat daer van nogh exteert een
corpus hebbende hunne eygene judicatuere bestaende in hooftman en
seven schepene genaempt de Laeckengulde opde maniere gelyck bin-
nen dese stad Brussel de lakenhalle de welcke ter manisse van hunnen
hooftman recht doen in alle saecken de selve fabrique respicierende
bestaende in fabriqueurs van laeckens ende alle soorten van wollegoe-
deren, dogh dit corpus en hunne fabrique is binnen Turnhout actue-
lycke genoghsaem vernieticht ende uitgeroyt, ende bestaet alleenelyck
in vier a vyf winckeliers die negotie doen in laeckens de welcke op
andere plaatsen worden gefabriceert ende ingecoct, de vertoonders
syn geinclineert om de selve fabrique te doen herleven ende de selve
te herstellen d'welck niet en can geschieden sonder dat deghene die
deselve fabrique aldaer souden inbrenghen worden gefavoriseert, met
de te dispenseeren in de proefjaeren, inkoopgelde, die sy volgens de
caerte der selve Laeckengulde souden moeten doen ende betaelen,
ende men soude tot dien aen de selve vremdelingen om die aen te
locken behooren te accorderen andere doucerien als vant recht van
poiterye, cremerye ende diergelycke alles volgens gelegenheydt van
saecke ende voordeel dat hunne stad daer uyt soude connen trekken.
Op geene betere maniere is het binnen Turnhout gelegen met het
servetweven dwelck dependeert vant linnewevers ambacht, ende
welcke fabrique van servetweven aldaer oock genoghsaem is
vernieticht door dien aldaer actuelyck maer eenen meester
servetwever gevonden wordt, niemant can aldaer de selve
fabrique van servetweven comen exerceren sonder leerjaren ende
proeve te doen, ende tot dien eene notabele somme voor proefgeldt

te betalen conform de privilegien door de hove aen t'selve ambacht der linnewevers verleent. Bovendien pretendeert het selve linnewevers ambacht dat onder hun ambacht souden moeten sorteeren alle deghene die binnen Turnhout souden willen fabriceeren chamoisen. dierentyn dammekens, bombasynne fustyne, ende diergelycke de welcke sy aen andere willen beletten te fabriceeren alhoewel niemandt van hun ambacht diergelycke fabriquen exerceert ende waerdoor diergelycke fabricquen tot Turnhout worden uitgebannen. Het cleermaeckers ambacht predenteert dat volgens hunne privilegien de cousenwevers, hoedenmaeckers, handtschoenmaekers ende broeckmaeckers inde tghene van pelterye gemaect wordt onder hun ambacht moeten sorteren ende die vant cremers ambacht pretenderen dat niemand diergelycke fabricquen mach debiteren ofte vernegotieren sonder te comen in de selve cremersgulde, in der voege dat het niet gevoegelyck can geschieden om eenighe van de voorscreven fabricquen binnen Turnhout te introduceeren ten sy mette modereren en een mitigeren ende selfs somwylen te dispensereren aen die voorscreven reglementen ende ordonnantien door de welcke sulcx wordt belet. Ende gemerckt de fabrique is den eenighsten middel om de voorscreven stadt ende vryheit Turnhout te doen leven ende subsisteren, waer voor de verthoonders van eedtsweghe geobligeert syn te sorghen. Dan alsoo tot het dispenseeren modereren ende mitigeren inde voorscreven ordonnantien ende reglementen door desen souverainen hove geaggreert ende gedecreteert noodigh is. de permissie van den souverainen hove orsaecke van recours tot de selven.

Oodtmoedelyck biddende t' Hof gelieve gedient te wesen de supplianten te autoriseren om te mogen dispensereren in d'ordonnantien ende reglementen van de ambachte ende guldens in faveur vande ghene de welcke binnen Turnhout souden willen comen exerceren de drapperye, servetweven, couseweven, tot het macken van hoeden, t' fabriceeren van fustyn bombasynen, chamoisen, direntyns ende andere fabriquen binnen Turnhout actuelyck niet gemaect wordende mitsgaeders aen de selve fabricateurs te mogen vergunnen alsulcke andere douceurs ende vrydommen gelyck sy tot meesten oirboir van hunne gemeynte ende tot het doen floreren van diergelycke fabriquen sullen vinden te behooren ende oordeelen te convenieren. D. D.

Ond^t. LAUWARTS.

Ghesien t'advies, t' Hoff alvooren te disponeren ordonneert aen de supplianten aen dese requeste te voegen een project behelsende de artikelen van veranderinghe ofte moderatie, de welcke vermeynen dat sovde behooren te geschieden aen de ordonnantien ende reglementen der ambachten ende guldens van Turnhout, in desen Raede gedecreteert, des gedaen, advies van de geinteresseerde ambachten ende guldens om etc. Actum 11 Augusti 1753. Was onderteekend F. J. Mostink.

STADSARCHIEF TURNHOUT. Doos Ambachten.
Kopij der XVIIIe eeuw. H. 0,32; B. 0,20.

Kanunnik J. E. JANSEN O. P.
Stadsarchivaris.

INHOUDSTAFEL

Titel	bladz.
I. Staat der bevolking	5
„ II. Gemeentebestuur	11
„ III. Gemeente-inkomsten	14
„ IV. Liefdadige gestichten	20
„ V. Eeredienst	26
„ VI. Openbaar onderwijs	28
„ VII. Schoone kunsten, wetenschappen en letteren	33
„ VIII. Gezondheidsdienst	36
„ IX. Justitie, openbare veiligheid, gevangenis	38
„ X. Militie	40
„ XI. Openbare belastingen	41
„ XII. Openbare werken	43
„ XIII. Landbouw	47
„ XIV. Nijverheid	51
Feesten	56
Ceschiedkundige bijdragen uit de archieven van Turnhout	58

